

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2009

Aleš Brebera

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Kriminalita páchaná dětmi a na dětech

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Alena Plšková

Vypracoval:
Aleš Brebera

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Kriminalita páchaná dětmi a na dětech“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Hlinsko 3. 4. 2009

.....

Aleš Brebera

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi přínosnou a užitečnou metodickou pomoc a poskytované konzultace při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Aleš Brebera

Obsah

Úvod	5
1. Charakteristika kriminality dětí a mládeže	7
1.1 Základní pojmy	8
1.2 Protiprávní činy	9
1.3 Nejčastější formy kriminality dětí a mládeže	10
1.4 Právní úprava kriminality dětí a mládeže	13
2. Příčiny vzniku kriminality dětí a mládeže	16
2.1 Dědičnost	16
2.2 Rodina	17
2.3 Škola	18
2.4 Vrstevnické skupiny	19
3. Základní charakteristika syndromu CAN	21
3.1 Historie násilí na dětech	22
3.2 Nejvýznamnější dokumenty syndromu CAN	23
3.3 Trestně právní úprava syndromu CAN	24
4. Formy syndromu CAN	26
4.1 Nejčastější formy syndromu CAN	26
4.2 Zvláštní formy syndromu CAN	35
5. Prevence a ochrana dětí před násilím	42
5.1 Primární prevence	42
5.2 Sekundární prevence	44
5.3 Terciární prevence	46
5.4 Pedagogické působení Policie ČR	47
6. Případová studie	49
6.1 Příklad nezletilého M.F.	49
Závěr	52
Resumé	54
Anotace	55
Seznam použité literatury	56
Seznam příloh	58

Úvod

*„Člověk se může stát člověkem
pouze vychováním.“*

Immanuel Kant

V úvodu práce bych chtěl uvést důvody, které mě vedly ke zpracování bakalářské práce na toto téma. Vybral jsem si ho především z profesního hlediska a na základě svého zájmu o tuto problematiku. Pracuji u Policie ČR a při své práci se velmi často setkávám s kriminalitou páchanou dětmi a na dětech. Kromě svých pracovních povinností také provádím besedy se žáky hlineckých základních škol na téma: „Prevence a předcházení kriminality“. I ve svém volném čase se věnuji dětem a to především ze sociálně slabých rodin, pro které s pracovníky Odboru péče o děti a mládež při MěÚ Hlinsko připravujeme volnočasové aktivity, letní tábory a výlety.

S kriminalitou páchanou dospělými osobami se každý z nás již zcela určitě setkal. Z vlastní zkušenosti však vím, že pokud jsou jako pachatelé trestného činu dopadeni, případně dodatečně zjištěni děti nebo mladiství, je pořád ještě mnoho lidí překvapeno. Přitom od roku 1990 se o kriminalitě dětí a mládeže poměrně často hovoří a píše ve všech sdělovacích prostředcích. Ze statistických údajů je zjištěno, že od této doby došlo k výraznému nárůstu kriminality páchané dětmi a mládeží a také ke snížení věkové hranice těchto pachatelů.

K zamezení a odstranění tohoto sociálně patologického jevu, kterým kriminalita mládeže bezesporu je, by měli přispět ti nejbližší z okolí potenciálních pachatelů, tedy rodina. Ve správně fungující rodině se dítě od narození seznamuje s požadovanými návyky, prvky a zvyky, které poté může uplatnit v dalším životě. Pokud však od útlého dětství žije v rodině, kde se rodiče nerespektují, kde nefunguje správné sociální zázemí a kde je dítě svědkem častých rodinných sporů, je velmi pravděpodobné, že se takový jedinec bude v dospělosti chovat stejně.

Vedle rodiny zaujímá nezastupitelnou roli při výchově dětí a mládeže také sociální pedagogika. Ve svém širším pojetí se zabývá otázkami nejen ohrožených skupin populace a těch, kteří potřebují pomoc nejvíce, ale především se zaměřuje na populaci

jako celek, na vytvoření optimálního způsobu života v dané společnosti a na vytvoření harmonického vztahu mezi potřebami jedince a společností.¹

Přestože je základem správné výchovy dítěte rodina, kde by se mělo dítě cítit v bezpečí, kde by mu měly být projevovány city a opětovaná láska, dochází v ní mnohdy k událostem, které poznamenají dítě po celý zbytek života. Mám tím na mysli všechny druhy násilí, kterých se rodiče na dítěti dopouštějí a které jsou odborníky souhrnně označovány jako „Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte“. Vždyť prvořadým úkolem každého rodiče je své dítě chránit a poskytovat mu podporu pro zdárný vývoj a ne si na něm vylévat zlost z vlastních neúspěchů a zklamání.

Bakalářskou práci jsem rozdělil na dvě části. V první popisuji kriminalitu páchanou dětmi a mladistvými, kde se budu snažit zodpovědět otázky, proč se tyto skupiny dopouštějí protiprávního jednání, co je k tomu vede a jaké jsou možnosti tomu zabránit. Ve druhé části se zabývám kriminalitou páchanou na dětech, která představuje především způsobené násilí. Popisuji zde jednotlivé formy násilí páchané na dětech, způsobené dopady na jejich tělesnou a psychickou složku a ochranu před tímto jevem.

Cílem práce je charakteristika obou sociálně patologických jevů a upozornění na skutečnost, že pokud se nebudeme dětem v budoucnosti věnovat více, neukážeme jim správný vzor chování, doplatí na to celá lidská společnost. Vždyť děti jsou naše budoucnost a bez nich se my, kteří je vychováváme, neobejdeme.

---

¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 12.

1. Charakteristika kriminality dětí a mládeže

Kriminalita obecně je nepochybně považována za závažný a sociálně patologický jev. Můžeme ji vymezit, jako úhrn nebezpečných jednání pro společnost, které označuje současná právní úprava za trestné činy.

Pokud však hovoříme o kriminalitě dětí a mládeže, máme tím na mysli jeden z nejzávažnějších problémů současné doby. Od roku 1990 je tento sociálně patologický jev velice medializován a sledován širokou veřejností. Na její růst má zcela jistě vliv celospolečenské klima, vrstevníci, škola, funkčnost rodiny, mimoškolní aktivity atd. Je tedy zřejmé, že kriminalita dětí a mládeže se vyvíjí ve shodě s kriminalitou celé společnosti.

Trestná činnost dětí a mládeže je v určitých fázích odlišná od trestné činnosti dospělých. Za tyto odlišnosti lze považovat především věk a další kriminogenní faktory, které můžeme charakterizovat takto:

- trestná činnost je zpravidla páchána ve skupině, kde chybí organizace, (např. vandalismus, divácké násilí),
- předmět, nebo objekt zájmu je vybírán rozdílným hodnotovým systémem mládeže, zpravidla se jedná o věci módní, atraktivní, a které vedou k naplnění určitého životního stylu,
- schází příprava ke spáchání trestné činnosti, její úroveň je povrchní a nedokonalá, jsou k ní použity nevhodné nástroje nebo nevhodný čas,
- nevýhoda mladistvých pachatelů spočívající v nedostatku věku a fyzické síly, což je nahrazováno neúměrnými prostředky k dosažení cíle, nebo překonání překážky,
- trestnou činnost často páchají pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, což se projeví posílením odvahy a agresivity,
- jestliže se dopustí stejného činu opakovaně (recidivou), opakují své jednání z předchozí trestné činnosti a tím vzniká určitý soubor opakovaného konání,
- o připravované trestné činnosti se často a úmyslně svěřují kamarádům, případně členům party, což mnohdy vede k jejich dopadení,

- při trestné činnosti užívají neúměrnou brutalitu, projevující se např. zbytečným ničením okolí, zařízení nebo násilím na lidech,
- alibi si zajišťují u svých kamarádů, vrstevníků, nebo v partách, převážně však až po spáchání deliktu.²

1.1 Základní pojmy

V této části bakalářské práce se zabývám kriminalitou páchanou dětmi a mládeží. Ke správnému pochopení daného problému považuji za nutné vymezit základní pojmy, které s touto problematikou souvisí.

Používaná terminologie má svůj základ především v právu veřejném (trestní a správní), v právu civilním (občanské a rodinné) a ve společenských vědách (speciální pedagogika, psychologie, sociologie). Nejen teorie, ale také praxe si vytvořila v této oblasti svůj určitý slovník, který je užíván především orgány činnými v trestním řízení. V některých případech pak u nich dochází ke shodě, jindy se překrývají, někde úplně chybí a i proto je definování pojmů velice složité. V následujícím přehledu jsou vymezeny ty nezákladnější pojmy:³

- **kriminalita** – je souhrnné označení sociálně škodlivých jevů, které jsou uvedeny v trestních kodexech. V průběhu předešlých let za tyto jevy byly označovány zločiny, přečiny, přestupky a provinění. V nynější právní úpravě to jsou pouze trestné činy. V nejširším pojetí ji považujeme za sociálně patologický jev, neboť v sobě zahrnuje i jevy odchylovající se od norem a hodnot dané společnosti. Za tyto jevy je například považována jakákoli závislost (hrací automaty, návykové látky), prostituce, anarchismus, sebevraždnost atd.,
- **dítě** – jedná se o osobu mladší patnácti let, která spáchala čin jinak trestný a není trestně odpovědná. Kriminologie rozeznává v kategorii dětí předškolní věk, mladší školní věk a starší školní věk. Hranice mezi mladším školním věkem a starším školním věkem je přibližně mezi jedenáctým a dvanáctým rokem. V tomto věku dochází k jisté změně v psychice dítěte, což se projevuje i v samotném chování dětí. Zákon o rodině používá termín **dítě mladší**

² CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 276.

³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, s. 11.

patnácti let v případech, kdy rodič nebo vychovatel použije dítě ke spáchání trestného činu, ačkoli dítě není samo trestně odpovědné,

➤ **mladistvý** – za mladistvého se považuje osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Za plnou trestní odpovědnost je pachatel zodpovědný první den po dovršení osmnáctého roku svého života,

➤ **zletilost x nezletilost** – zletilost je pojem z občanského práva a znamená způsobilost fyzické osoby k právním úkonům, tedy vlastními právními úkony nabývat práva a zároveň povinnosti. Zpravidla se dosahuje osmnáctým rokem života, dříve je to možné uzavřením manželství. Opakem zletilosti je nezletilost a za nezletilou je považována fyzická osoba do osmnácti let svého života, nebo která nenabyla zletilosti manželstvím,

➤ **osoba blízka věku mladistvému** – jedná se o trestněprávní pojem a vymezuje období mezi osmnáctým a devatenáctým rokem života fyzické osoby. Při výměře trestu za spáchaný trestný čin se použijí polehčující okolnosti a jsou uplatňovány zvláštní způsoby řízení proti mladistvému,

➤ **mladý dospělý** – za tyto jsou považovány osoby, které již dosáhly osmnáctý rok svého života, ale nejsou starší 24 let. Tuto kategorii mladých lidí připomíná trestní zákon, pokud při výměře trestu stanoví jako jednu z polehčujících okolností věk blízký věku mladistvého.⁴

1.2 Protiprávní činy

Podle věku spáchání určitého deliktu vymezuje § 2 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, níže uvedené protiprávní činy:

➤ **trestný čin** – je čin nebezpečný pro společnost, který spáchala osoba starší osmnácti let a jehož znaky jsou uvedeny v zákoně č. 140/1960 Sb., Trestní zákon. Za tyto znaky je především považována nebezpečnost, úmysl, věk, objekt, objektivní stránka, přičetnost atd.,

---

⁴ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, s. 11-13.

- **provinění z trestného činu** – spáchá osoba, která se dopustí trestného činu mezi patnáctým a osmnáctým rokem svého života. Za pojmové znaky jsou považovány znaky uvedené v trestním zákoně – formální znaky (stanovený věk, přičetnost a nově též rozumová a mravní vyspělost). Za materiální znak je považována nebezpečnost činu pro společnost vyšší než malá,
- **čin jinak trestný** - rozumí se jím čin, který by podle trestního zákona byl trestným činem, ale v daném případě je beztrestný, neboť ho spáchala osoba mladší patnácti let, osoba nepřičetná nebo osoba, která nemohla rozpoznat nebezpečnost činu pro společnost.⁵

1.3 Nejčastější formy kriminality dětí a mládeže

Struktura trestné činnosti mládeže je velmi různorodá a v poslední době doznala důležitých změn, především v posunu ke kvalifikovaným a závažnějším formám páčání. Skladba trestné činnosti mládeže a samotný způsob páčání jsou ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních faktorů a schopností mladého člověka rozpoznat a eliminovat negativní jevy. Určité faktory jsou pro mladého člověka na rozdíl od dospělého nepřekonatelné a on se jim lehce podřizuje. Ve spojení s příhodnými podmínkami vedou tyto faktory ke spáchání různých protiprávních činů.⁶

Obecně lze tvrdit, že kriminalita páchaná dětmi a mládeží se vyskytuje zejména ve větších městech, kde jsou pro ni s ohledem na velký počet obyvatel a tím jistou míru anonymity, příhodnější podmínky. Ve vesnických lokalitách se trestná činnost dětí a mládeže vyskytuje podstatně méně. Prvními znaky k následnému kriminálnímu chování jsou časté neomluvené absence ve škole, útky z domova a zdržování se v partách. K tomu se přidávají takové jevy, jakými jsou nedostatek odpovědnosti, celková neúcta k hodnotám a majetku zvlášt, nedodržování základních společenských norem, nebo touha po absolutní nezávislosti.

Za nejčastější druhy kriminality dětí a mládeže lze označit majetkovou trestnou činnost, násilnou trestnou činnost, rasově motivovanou trestnou činnost a drogovou trestnou činnost.

⁵ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 290-308.

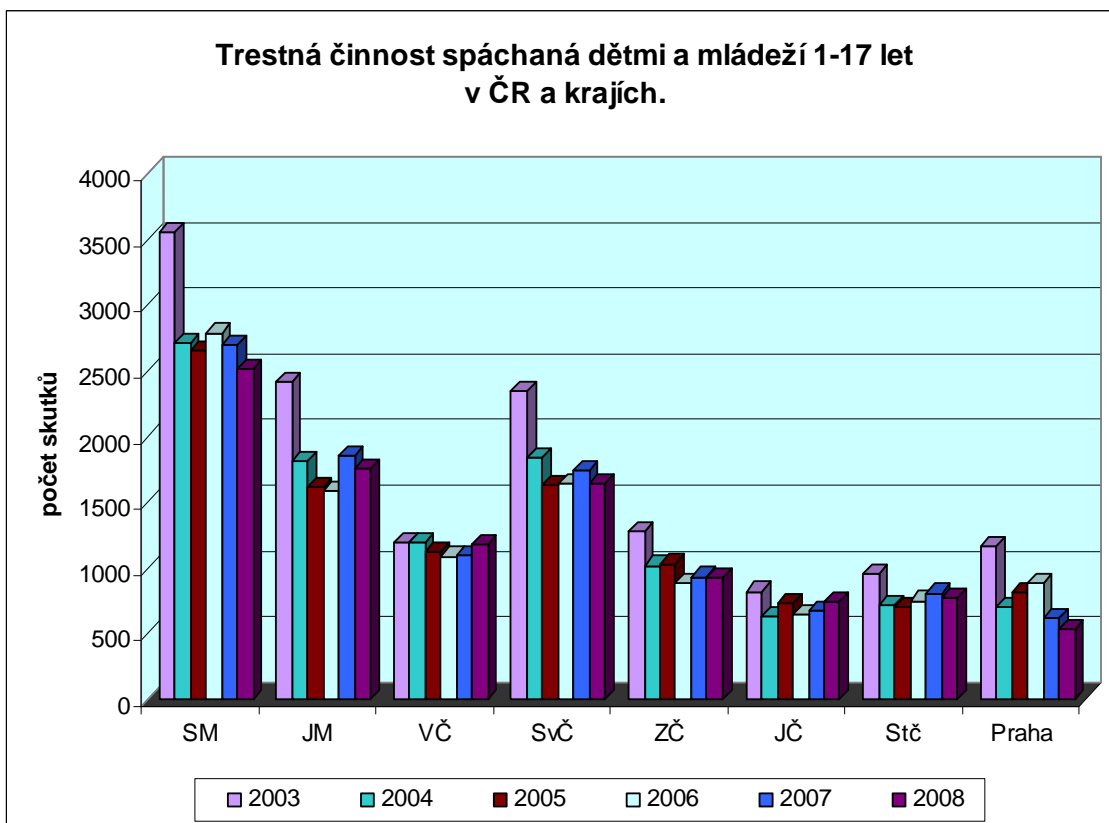
⁶ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha: MVČR, 2008, s. 11.

➤ **majetková trestná činnost** – jedná se o nejčastěji páchanou trestnou činnost, ve které zcela převládají různé formy krádeže. V závislosti na věku pachatele je patrný určitý výběr v předmětu zájmu, v organizaci přípravy a ve způsobu samotného provedení deliktu. Pachatelé mladší patnácti let se nejčastěji dopouštějí kapesních krádeží, nebo tzv. krádeží prostých, které jsou páchány příležitostně a živelně. Ke spáchání krádeže nepotřebují žádné odborné dovednosti nebo znalosti a jejich způsob provedení se vyznačuje jednoduchostí. S narůstajícím věkem se však mladiství pachatelé začínají přeorientovávat na složitější způsoby krádeží, kterými jsou vloupání do různých objektů, krádeže motorových vozidel atd. Tyto specifické projevy mladistvých a dětských pachatelů tvoří na místě činu tzv. modus operandi této trestné činnosti, které jsou poté důležitým činitelem při objasňování majetkové trestné činnosti dětí a mládeže,

➤ **násilná trestná činnost** - tato trestná činnost je doprovázená vysokým stupněm agresivity a brutality. Je páchána především v partách, kde jsou pachatelé podpořeni ostatními členy, nebo pod vlivem alkoholu a psychotropních látek. Násilné jednání v některých případech přerůstá až v hromadné ničení majetku, brutální napadání ostatních lidí nebo rvačky. Nedostatek fyzické síly nahrazují mladiství pachatelé různými zbraněmi. V případě obavy před prozrazením, vyhrožují poškozené nebo napadené osobě, aby neučinila oznámení na policii. Nejčastěji páchanými protiprávními činy jsou ublížení na zdraví a rvačka,

➤ **rasově motivovaná trestná činnost** – tento druh trestné činnosti je motivován extrémisticky rasistickým postojem, obvykle skupinou mládeže proti etnické a rasově odlišné skupině obyvatel. Pro rasově motivovanou trestnou činnost jsou charakteristické tři základní formy páchání – **verbální** (užívání fašistického pozdravu „Sieg Heil“, rozšiřování článků a hesel s otevřenou propagací myšlenek fašismu, slovní útoky na obyvatele tmavé pleti apod.), **grafická** (vydávání a šíření samizdatů, plakátů, letáků a podobných tiskovin, vydávání a rozšiřování CD a MC nosičů zvuku a obrazu s rasovým podtextem atd.) a **násilná** (vyhrožování způsobením újmy na životě, zdraví a majetku, přímé fyzické násilí s užitím brutálních prostředků, vyprovokování rvačky aj.). Při samotném útoku poté dochází ke kombinaci dvou nebo všech tří forem s různými specifickými znaky. Rasově motivovaná trestná činnost je až na výjimky páchána nejméně dvěma osobami, nejčastěji však skupinou pachatelů v počtu deseti a více,

➤ **drogová trestná činnost** – po roce 1989 došlo v České republice ke zřetelnému nárůstu užívání drog mládeží ve věkové kategorii kolem patnácti let. V předchozím období přitom byly drogy zneužívány převážně věkovou kategorií kolem osmnáct let. Mladí lidé jsou především na různých kulturních akcích sváděni a přemlouváni k vyzkoušení užití drogy a jsou jim k tomu vytvářeny podmínky, např. opatřování injekčních stříkaček, propůjčování bytových prostor atd. Velkým fenoménem současné doby jsou tzv. taneční drogy, kterými si mladí lidé nahrazují konzumaci alkoholu nebo je mnohdy s alkoholem kombinují. Po užití těchto drog ztrácejí kontrolu nad svým tělem a zábrany ve svém chování. Toto jednání se poté výrazně projevuje v páchání protiprávních činů, nehodovosti, nebo náhlých úmrtí.⁷

Graf 1 - K tabulce č. 1

⁷ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha : MVČR, 2008, s. 13-41.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ČR	13714	10607	10287	10272	10419	10049
SM	3555	2708	2656	2788	2693	2511
JM	2418	1806	1618	1591	1853	1759
VČ	1188	1187	1121	1087	1099	1175
SvČ	2339	1836	1623	1645	1740	1637
ZČ	1276	1017	1031	878	931	921
JČ	821	633	726	649	675	746
Stč	955	720	702	750	807	769
Praha	1162	700	810	884	621	531

Tabulka 1 - Trestná činnost spáchaná dětmi a mládeží 1-17 let v ČR a krajích

1.4 Právní úprava kriminality dětí a mládeže

S účinností od 1. 1. 2004 se na mladistvé pachatele činů jinak trestných vztahuje speciální právní úprava – zák. č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen zákon č. 218/2003 Sb.).

Uvedeným zákonem č. 218/2003 Sb. jsou upravovány podmínky, postupy a rozhodování ve věcech protiprávních činů, spáchaných mladistvými osobami ve věku patnáct až osmnáct let. Tyto činy zákon označuje za provinění a ve věcech protiprávních činů spáchaných dětmi mladšími patnáct let je označuje jako činy jinak trestné.

Důvodem vzniku tohoto samostatného zákona je skutečnost, že kriminalita páchaná dětmi je natolik závažný problém současnosti, že si vyžaduje samostatnou legislativní úpravu, neboť právní úprava dosud obsažená většinou v trestním zákoně a trestním řádu byla nedostatečná. Zákon č. 218/2003 Sb. tedy upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně a opatření ukládaná za takové protiprávní činy (tzn. normy trestního práva hmotného). Též upravuje postup dle trestního práva procesního při rozhodování ve věcech mládeže a obsahuje také ustanovení o výkonu rozhodnutí.

Přestože zákon č. 218/2003 Sb. vychází z řady obecných principů zakotvených v trestněprávních a trestněprocesních normách, které částečně opakuje, je zákonem speciálním a upravuje v sobě základní zásady trestního řízení ve věcech mládeže. Tyto

zásady jsou uvedeny v § 3 tohoto zákona a patří mezi ně především zásada individuálního přístupu vzhledem k rozumové a mravní vyspělosti, zásada spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí, zásada ochrany soukromí, zásada rychlosti řízení, zásada specializace orgánů činných v trestním řízení, zásada satisfakce a odčinění škodlivého následku poškozeného a zásada určující, která činnost je trestná a jakým trestem se postihuje (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*).⁸

V řízení ve věcech osob mladších patnácti let soud mládeže postupuje podle občanského soudního řádu. Řízení se zahajuje na návrh státního zástupce po šetření provedeném policejním orgánem, a to ihned, jakmile se dozví, že trestní řízení není přípustné. Soud může zahájit řízení i bez návrhu. Za spáchané protiprávní činy lze nezletilému uložit určitá opatření. Jedná se o dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického či jiného výchovného programu a ochrannou výchovu (ukládá se za čin, za který lze uložit výjimečný trest).⁹

Také v případě spáchání protiprávního jednání mladistvým, přichází zákonitě na řadu potrestání. Právními následky provinění jsou opatření, která lze rozlišit na výchovná, ochranná a trestní. Účelem těchto opatření je zájem na ochranu mladistvých před škodlivými vlivy, dosažení zdrženlivosti v páčání trestné činnosti a vytvoření podmínek pro jejich zdravý a sociální vývoj.

➤ **výchovná opatření** – může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce ukládat se souhlasem osoby, proti níž je řízení vedeno. Mezi výchovná opatření, která mají usměrňovat způsob života mladistvého a tím zlepšovat jeho výchovu, patří dohled probačního úředníka (např. řádně s ním spolupracovat, dostavovat se k němu ve stanovených lhůtách atd.), probační programy (např. vzdělávací, terapeutické, psychologické), výchovné povinnosti (např. vykonání společensky prospěšné práce ve svém volném čase, společné soužití s rodiči nebo jinou dospělou osobou odpovědnou za jeho výchovu, usilovat o vyrovnání s poškozeným atd.) a výchovná omezení (např. zákaz scházet se s určitými lidmi, nezdržovat se na určitém místě, zákaz navštěvovat určité společenské akce atd.),

➤ **ochranná opatření** – jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvé osoby a ochrana společnosti před páčáním provinění

---

⁸ JELÍNEK, J. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a základní zásady trestního řízení. *Kriminalistika: čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. Č. 4/2003 [online] [cit. 2009-01-10]. Dostupné z: <http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/jelinek.html>.

⁹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 305-308.

mladistvými. Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení (např. při spáchání protiprávního jednání pod vlivem návykové látky), zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty (např. ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, byla-li získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáleží pachateli) a ochranná výchova vykonávána ve výchovných ústavech (např. dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, prostředí ve kterém žije neposkytuje záruku jeho správné výchovy),

➤ **trestní opatření** – patří mezi nejpřísnější opatření ukládaná zákonem č. 218/2003 Sb. a ukládají se tehdy, jestliže výchovná a ochranná opatření by byla nedostačující. Druhy trestních opatření jsou taxativně vymezeny v § 24 zákona č. 218/2003 Sb. a patří mezi ně: obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.¹⁰

---

¹⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, § 9 a násl.

2. Příčiny vzniku kriminality dětí a mládeže

Při zjišťování příčin kriminality dětí a mládeže je nutné vycházet z obecné kriminality jako celku. Kriminalita dětí a mládeže se projevuje řadou faktorů shodných pro kriminalitu obecně, ale také určitými zvláštnostmi této skupiny, které se nejvíce vyznačují nerovnoměrným dozríváním jednotlivých prvků osobnosti. Za tyto prvky lze především považovat fyzický a intelektuální rozvoj, pochopení a uvědomění si vlastních schopností, získání společenských zkušeností, mladický maximalismus nebo napodobování svých idolů.

Za kriminalitou dětí a mládeže, jako i za jinými negativními jevy, které se u nich projevují, stojí poruchy socializačního procesu. Tím, že nemají dostatek životních zkušeností, hledají vzory a příklady v chování mezi dospělými a tím se jim snaží vyrovnat. Více nežli morální hodnota příkladů u nich rozhoduje konečný efekt, který se však vymyká z běžného lidské průměru.¹¹

2.1 Dědičnost

Narozené dítě přichází na svět do určitých sociálních podmínek vybaveno genetickými dispozicemi, které je těžké předem odhadnout. V raných fázích vývoje se u něho mohou vyskytovat takové projevy, které by mohly být považovány za nechtěné a nežádoucí. Je tedy nutné dítě v tomto ohledu pozorovat a zjistit, zda-li se některé neuspokojivé projevy upravují v závislosti na jeho biologickém a psychickém zrání nebo se jedná o trvalejší charakter.

V předškolním období dítěte je nutné rozlišit, zda-li se dítě seznamuje s okolím a zkouší, co všechno si může nebo nemůže dovolit, nebo zdali se jedná o záměrné a opakované vytváření nežádoucích projevů, např. lhaní a překrucování pravdy. Jestliže je vývoj dítěte správný, je schopné kolem desátého roku užívat správné myšlenkové operace, které se však vztahují pouze ke konkrétním objektům. Až kolem třináctého roku u něho dochází k vytváření logického myšlení, které známe u dospělých lidí.

Nejvíce je v této oblasti prozkoumána problematika dědičnosti a inteligence a méně již problematika osobních rysů. Dispozice, které si jedinec přináší na svět, nejsou ve

---

¹¹ ZAPLETAL, J. *Kriminologie II*. Praha: PAČR, 1999, s. 17-18.

většině případů ani špatné ani dobré. Některé z nich jsou však rizikovější a jejich pozitivní obměna je složitější.

Z hlediska kriminologie mají na páchaní trestné činnosti vliv také různé biologické anomálie a odlišnosti, které poznamenávají vzhled člověka nebo jeho zdravotní stav. Tato osoba je díky svému postižení nebo nemoci často stranou od běžných životních situací, nepodílí se na činnostech společně se svými vrstevníky a často bývá pro svou vadu zesměšňována a vytlačena na okraj skupiny. Je to standardní chování, které se vyskytuje především mezi mládeží. Nepředstavitelné zklamání z neuspokojení svých potřeb, které tato osoba prožívá, může vést až nepřiměřenému jednání, kterým si tento deficit kompenzuje. A tím může být právě páchaní kriminálních deliktů.¹²

2.2 Rodina

Rodina se považuje za nepostradatelnou a nenahraditelnou složku nejen pro dospělého člověka, ale především pro dítě. Předávají se v ní hodnoty z generace na generaci, v rozhodujících fázích člověka ovlivňuje a je považována za nejzákladnější socializační činitel. V poslední době v ní však přestávají tradiční měřítká platit. Stále více přibývá párů, které žijí bez uzavření manželství a v návaznosti na to přibývá dětí, které se do tohoto stavu rodí. Přesto lze uvést, že jestliže všichni členové domácnosti mezi sebou spolupracují a žijí ve společném obydlí, mohou také jako rodina fungovat.¹³

Výchova dítěte v jeho útlém věku mnohdy předurčuje celý průběh začleňování se mladého člověka do společnosti a její kultury. Kvalita vazby mezi dítětem a matkou a později mezi dítětem, otcem a ostatními členy rodiny je tím zásadním prvkem osobnostního vývoje. Nejmocnějším vrozeným pudem dítěte je jistota bezpečí, kterou by mělo nacházet u matky. Pokud rodiče opakovaně nedokáží tuto potřebu dítěti poskytnout, nevytvoří si základní důvěru k dospělým lidem. To má za následek zvýšení emočních projevů, které se projevují buďto určitou závislostí na rodičích nebo naopak potlačením těchto vazeb a snahou o úplné osamostatnění.

Konflikty v rodině, nepřítomnost rodičovského principu v rodině, nadměrné požívání alkoholu, nezaměstnanost nebo jiné projevy sociální nepřizpůsobivosti, to vše má zcela jistě vtaž ke kriminálnímu chování dětí. Mnoha výzkumy je potvrzeno, že děti

---

¹² NOVOTNÝ, O. a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 365-368.

¹³ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 79-80.

vyrůstající v rodinách, kde často a opakovaně dochází k výše uvedeným projevům delikventního chování se poté v dospělosti chovají stejně. Dítě se snaží z tohoto prostředí co nejčastěji odcházet a porozumění hledá mezi vrstevníky a v partách. Děti takové rodiče hodnotí jako chladné, odmítavé a pasivní.¹⁴

Základní kriminogenní faktory:

- rozvrácená rodina,
- závislost rodičů na alkoholu nebo psychotropních látkách,
- kriminalita členů rodiny,
- lhostejnost rodičů k chování dětí ve škole, ke způsobu trávení volného času,
- preferování vlastních zájmů a aktivit před výchovou dětí.¹⁵

2.3 Škola

Předškolní zařízení a později škola představují pro děti první skupiny mimo rodinu, se kterými přicházejí do styku. Škola rozvíjí mravní a morální vlastnosti, které dítě v rodině získalo.

Díky dvoukariérovým manželstvím se děti v posledních letech velmi brzy dostávají do předškolních zařízení, např. jeslí a mateřských škol. Starší děti později navštěvují kromě škol různé zájmové kroužky a tím se u obou věkových kategorií velmi výrazně snižuje doba, po kterou by mohly být v rodinném prostředí. Škola je poté vnímána jako téměř jediné prostředí schopné zaručit dítěti optimální rozvoj a výchovu v souladu se zájmy společnosti. Je tedy velice důležité, aby mezi školou a rodinou vznikl určitý vztah, informační tok, případně jiné aktivity (neformální společenská setkání, dny otevřených dveří atd.), které budou směřovat ke sjednocení názorů a požadavků na výchovu a vzdělání žáků.¹⁶

Se začátkem povinné školní docházky si dítě musí zvyknout na určité povinnosti a přizpůsobit se životnímu rytmu, což mnohým dětem dělá problémy. V novém kolektivu si žáci brzy najdou kamarády, se kterými vytvářejí skupinky vyznačující se specifickým jazykem, zvyklostmi a rituály. V případě nezájmu nebo neangažovanosti

---

¹⁴ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 37-48.

¹⁵ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha : MVČR, 2008, s. 9.

¹⁶ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 63-78.

učitele se může v některých z těchto skupin snadno vytvořit počátek asociálního chování. Počáteční drobné prohřešky poté přecházejí v záškoláctví, kriminalitu a šikanování. V tomto směru je velice důležité, aby škola jasnými pravidly, nepřehlížením takového chování a tvrdými postihy, zabránila podobnému chování.

Základní kriminogenní faktory:

- nepravdělná školní docházka,
- nevhodné chování k pedagogům, spolužákům a zaměstnancům školy,
- nedostatečná spolupráce rodičů se školou,
- arogantní přístup učitele k žákům,
- špatný prospěch.¹⁷

2.4 Vrstevnické skupiny

Pro děti a mládež, které nenacházejí v rodině dostatečnou podporu a zázemí je typické, že tyto potřeby vyhledávají u svých vrstevníků, kamarádů a v partách. Zapojení dítěte do vrstevnické skupiny, vytváření přátelství v této skupině a získání určité sociální důležitosti je velice významným předpokladem socializace.

Pokud tyto skupiny dodržují určitá pravidla a chovají se v rámci všeobecných společenských norem, pak je vše v pořádku. Jedná se především o formální skupiny v kolektivních zařízeních, jakými jsou škola a různé zájmové organizace, nebo neformální skupiny např. v místě bydliště. V opačném případě dochází většinou k delikventnímu chování celé skupiny, nebo jednotlivých členů. Tyto skupiny lze podle způsobu jednání rozdělit na:

- **stabilní a integrované skupiny** – vznikají převážně v prostředí, kde je kriminální chování přijímáno a tolerováno i dospělými, kteří v podstatě slouží jako „učitelé“ mládeže,
- **neintegrované a nestabilní skupiny** – tyto skupiny vznikají v nestabilním prostředí a je pro ně charakteristické používání vysokého násilí až brutality. V těchto skupinách se neagresivní jedinci neuplatní a je jimi pohrdáno,

---

¹⁷ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha: MVČR, 2008, s. 10.

vysoce se cení nošení zbraní všeho druhu a také spory uvnitř skupiny jsou řešeny násilnou formou.¹⁸

Velmi často vznikají kriminální skupiny mládeže z podskupin, ve kterých se členové mezi sebou dobře znají. Chodí spolu na diskotéky, snaží se žít vysokým standardem a na tento způsob života se jim po nějaké době nedostává prostředků. Začnou si je obstarávat především majetkovou trestnou činností, která později přerůstá v organizované akce s napojením na překupníky. Příslušnost ke skupině je určována zvláštnostmi v oblékání, účesu, používaném jazyku a vstupenkou do těchto skupin někdy bývá spáchání trestného činu. Tím se nový člen skupině zaváže a v podstatě z ní nemá možnost vystoupit bez obavy z postihu za spáchaný čin.

Základní kriminogenní faktory:

- anonymita party,
- silná vůdčí osobnost,
- agresivnost party při prosazování svých názorů,
- přebírání názorů, postojů party a především vedoucího party za vlastní.¹⁹

---

¹⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 86.

¹⁹ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha: MVČR, 2008, s. 9-10.

3. Základní charakteristika syndromu CAN

V polovině 20. století se lékaři začali podrobněji zabývat problematikou týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, kterou souhrnně nazvali „neúrazová poranění“. V roce 1962 byl lékaři poprvé popsán tzv. syndrom bitého dítěte (Battered Child Syndrome). O několik let později se do podvědomí celé společnosti vryl název, který je v celosvětové literatuře označován jako CAN (z angl. Child Abuse and Neglect), neboli **syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte**.²⁰

Poznámka k názvosloví: angličtina používá pojmy *abuse* (zneužívání) a *neglect* (zanedbávání). Do české terminologie bylo k těmto pojmům zahrnuto ještě slovo *týrání*, aby byl přesněji pochopen význam pojmu. Anglickému „*child abuse and neglect*“ tedy odpovídá český výraz „*týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte*“.²¹

Definice je velmi široká a zahrnuje v sobě jakékoli vědomé či nevědomé aktivity, kterých se na dítěti dopouští dospělý člověk (rodič, prarodič, vychovatel, nebo jiná osoba) a v důsledku kterých dochází k poškození zdraví, zdravého vývoje, nebo dokonce smrti dítěte. Podle závěrů zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 obsahuje syndromu CAN následující kategorie: psychické a fyzické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týrání, sekundární viktimizace a „Münchhausenův syndrom by proxy“. Společným znakem u všech uvedených jevů je, že dítěti se ubližuje, psychicky a fyzicky trpí a je ohrožen jeho další vývoj.²²

Ačkoli syndrom CAN obsahuje formy týrání a zneužívání, kterého se dopustila na dítěti jiná osoba, je alarmující a smutné, že největšímu riziku týrání, zneužívání a zanedbávání jsou děti vystavené ve svých primárních rodinách, kde jsou nositeli traumatizace dítěte nejčastěji jeho rodiče. Většinou se uvedené týrání či zneužívání dětí odehrává v jejich raném věku, kdy jsou odkázány na péči rodičů a jsou na nich citově závislí. Ačkoli je jejich rodina zdrojem utrpení, je jejich pocit jistoty a bezpečí natolik oslaben, že o něm nemluví a tiše ho trpí. Je tedy na nás, cizích lidech, učitelích, lékařích, sociálních pracovnících a dalších laicích i odbornících, kteří se mohou dostat do kontaktu s podezřením na týrání a zneužívání dítěte, abychom měli otevřené oči a všímali si nejen sebe, ale také okolí.

²⁰ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 15-16.

²¹ HUBÁČKOVÁ, J. *Syndrom CAN – charakteristika* [online]. Poslední revize 31. 1. 2008 [cit. 2008-12-05]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/syndrom-can-charakteristika>>.

²² DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 17.

3.1 Historie násilí na dětech

V historických počátcích naší civilizace se násilí na dětech projevovalo především jako těžká fyzická újma na zdraví, často končící smrtí. Zabití dítěte existovalo nejčastěji jako forma ceremoniální oběti a sloužilo také jako způsob kontroly porodnosti (Taygetska skála v řecké Spartě). Ve starověkém Římě měl otec nad svými dětmi absolutní moc, která se nazývala „*patria potestas*“. Vyznačovala se právem otce nad životem a smrtí svých dětí, právem nepřijetí novorozence do rodiny a právem prodeje dětí. Změny v životě antické společnosti počaly nástupem křesťanství a jeho vstupem do římského státního náboženství. Ochrana dítěte v rodině byla stvrzena ve 4. stol. n.l., kdy byl v roce 374 vydán římský zákon, který pokládal zabití dítěte za vraždu. Na dítě se již pohlíželo, jako na samostatnou lidskou bytost, s lidskou duší, na niž se vztahuje přikázání „nezabiješ!“.

V průběhu starověku, ale i později v novověku jsou práva novorozených dětí podobná těm, která má dnes nenarozený plod. Z důvodu společenského zavržení, studu, nebo strachu byli často nechtění novorozenci usmrcováni. Postupem času došlo k výrazné změně a tyto „nechtěné“ děti byly odkládány do vybraných klášterů, kde bylo vytvořeno otáčecí zařízení zvané Torno. První Torno bylo zřízeno papežem Inocencem III v roce 1198 v nemocnici Sv. Ducha v Římě a jeho hlavní význam, tedy kromě zachráněného života dítěte, spočíval v zachování anonymity rodičů, kteří do něho dítě odložili.²³

Vlivem zlepšeného hmotného zajištění rodin se od 16. století vžívá nový model dětství, který je charakterizován zmírněním způsobu výchovy dětí. Rodiče mají na děti více času a převažuje láskyplná výchova v rodině s přísnou disciplínou ve škole. Později v 18. a 19. století však opět docházelo k hromadnému zneužívání dětí, a to především s rozvojem industriální společnosti. Děti byly využívány při vyčerpávající a mnohdy až smrtící práci, jako levná pracovní síla v továrnách a podzemí. Od počátku 20. století, které americká sociální reformátorka a bojovnice proti práci dětí, Florence Kelley²⁴ označila za „století dítěte“, dochází k vytváření správných návyků dítěte, k ochabování důrazu na poslušnost a ke zdůraznění rozumnosti výchovy. Za dosavadní vrchol celého vývoje dětství a přístupu k němu lze považovat jeden z nejvýznamnějších

²³ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, s. 17-18.

²⁴ Florence Kelley. *Wikipedia, the free encyclopedia* [online]. Poslední aktualizace 3. 3. 2009 [cit. 2009-03-14]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Florence_Kelley>.

historických dokumentů o kulturní úrovni lidstva a tím je Úmluva o právech dítěte, přijatá OSN v New Yorku dne 20.11. 1989, kterou Česká a Slovenská Federativní Republika ratifikovala v lednu roku 1991.²⁵

Uvedený popis evolučního vývoje vztahů dětí a rodičů přibližuje historický vývoj dětství od antiky do současnosti a názorně nám ukazuje, že od smutných epoch zbytečného utrpení, útlaku a ponižování, přechází do období svobody, emancipace a radosti. Pokud však lidská civilizace prošla uvedeným evolučním vývojem, ptám se sám sebe, jak je možné, že ve 21. století nadále existuje násilí páchané na dětech, které se téměř v ničem neliší od násilí páchaného na dětech v období antiky. Především mám na mysli týrání svých dětí despotickým otcem v rakouském městečku Amstetten a téměř stejný případ v české Kuřimi. Po zveřejnění obou uvedených kauz se široká lidská veřejnost oprávněně podivovala nad otázkou, zda-li je něco podobného v současné době možné, zvláště pokud týrání v prvním případě trvalo neuvěřitelných 24 let a ve druhém případě téměř jeden rok. Odpověď na otázku bohužel zní, že to možné je a s největší pravděpodobností se nejedná pouze o tyto dva případy, ale podobných, ať již zjištěných, nebo dosud utajených, případů je více. Tím se otevírá široké pole pro diskusi, že osud dětství je úzce spojen s ekonomickou a duchovní úrovní lidstva a civilizačním vývojem.

3.2 Nejvýznamnější dokumenty syndromu CAN

Do osmnáctého století bylo v celém světě běžné, že děti žily v bídě, opuštěné a zapomenuté v sirotčincích, prožívaly útrapy válek, byly nuceny k námezdní práci a jejich dětství mnohdy znamenalo místo radostí, boj o holý život. V devatenáctém století však došlo k velkému zvratu v pohledu na děti. Bylo zdůrazňováno, že dítěti musí být zajištěno zdraví, dobrý vývoj, správné zacházení a především určitá práva.

Z pohledu dětského práva, jeho postavení ve společnosti a jeho ochrany lze považovat za významný rok 1924, kdy byla v Ženevě přijata **Deklarace práv dítěte**. Tato zavazovala všechny státy, které se k ní připojily, k ochraně dítěte, jeho práv a rozvoje v případě, že by se dítě dostalo do tíživé situace.

Další významnou mezinárodní právní normou byla **Charta práv dítěte**, která byla v roce 1959 schválena Spojenými národy. Byla cíleně zaměřena na prosazování

---

²⁵ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 25-26.

zdravého vývoje dítěte a na rozvíjející se celosvětový problém, kterým se stalo týrání a zneužívání.

Za nejvýznamnější vrchol celého vývoje dětství a ochrany dětských práv lze považovat 20. listopad 1989, kdy byla OSN v New Yorku přijata **Úmluva o právech dítěte**, která přiznává všem dětem na celém světě plná lidská práva. Českou a Slovenskou Federativní Republikou byla podepsána v září 1990 a v platnost vstoupila dne 6. ledna 1991, jak je uvedeno výše. Účastnické státy zavazovala k začlenění těchto základních práv do svého zákonodárství.²⁶

3.3 Trestně právní úprava syndromu CAN

Podle Trestního zákona č. 140/1961 Sb. jsou do syndromu CAN zahrnuty vybrané skutkové podstaty trestných činů uvedené v hlavě pět až osm.

- **ochrana dětí před neplněním povinností rodičů** – účelem legislativy je postihnout určitý druh pasivního jednání těch, kteří mají ze zákona povinnost se o dítě řádně starat, zajistit mu zákonnou vyživovací povinnost, nedopustit život v nouzi, nebo ublížení na zdraví a životu (§§ 212, 213),
- **ochrana dětí proti různým formám a intenzitě agresivního jednání** – do této skupiny lze zahrnout speciální trestné činy, především týrání svěřené osoby (§ 215), týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a), únos (§ 216) a trestný čin vraždy a vraždy novorozence dítěte matkou (§§ 219-220),
- **ochrana před obchodování s dětmi** – jedná se o skutkovou podstatu postihující toho, kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce, využívání dětské práce, nebo pro jiný účel (§ 216a),
- **ochrana proti ohrožování výchovy mládeže** – postihuje toho, kdo vydá osobu mladší 18 let nebezpečí zpustnutí tím, že jí dovolí vést zahálčivý a nemravný způsob života, nebo ji k tomuto životu svádí (§ 217),
- **ochrana zdravého sexuálního vývoje mládeže** – tato kategorie zahrnuje především pohlavní zneužívání (§§ 242, 243), znásilnění, kdy je přísněji potrestán pachatel, pokud jeho jednání směřuje proti osobě mladší 15 let (§ 241 odst. 2 písm.b) a kuplířství (§ 204 odst. 3 písm.c),

---

²⁶ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 35-37.

➤ **ochrana mravnosti mládeže** – tato skutková podstata postihuje osoby, které nabízejí, přenechávají, nebo zpřístupňují osobám mladším 18 let pornografická díla v písemné, obrazové, nebo zvukové podobě (§ 205 odst. 2).²⁷

---

²⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

4. Formy syndromu CAN

Syndrom CAN v sobě zahrnuje takové formy nepřiměřeného zacházení s dětmi, které vedou k závažnému narušení a v nehorších případech až trvalému poškození vývoje dítěte a jeho osobnosti. Dítě může být vystaveno pouze jedné z forem syndromu CAN, ale zpravidla to bývá kombinace více forem, čímž se závažnost a hloubka traumatu zesiluje.²⁸

Mezi nejčastější formy syndromu CAN musíme bohužel zařadit ty, které jsou pro dítě nejvíce bolestné a které způsobují, že takto prožité chování bude mít závažný dopad v celém jeho životě. Jedná se o fyzické týrání, psychické týrání, sexuální zneužívání a zanedbanost.

4.1 Nejčastější formy syndromu CAN

Fyzické týrání

Mezi nejpodrobněji popsaný a prozkoumaný jev v oblasti syndromu CAN patří fyzické týrání. Existuje mnoho způsobů, jakými je dítě týráno, přesto mezi nejčastější patří mechanické poranění. Je až s podivem a alarmující, že největší krutost tělesného násilí je prováděna na nejmenších dětech, které jsou zcela neschopné obrany.

Každá domácnost, každá rodina má svůj určitý řád, který je charakterizován řadou běžných činností, rodinných rituálů, mýtů a tabu. Do většiny rodin patří jedno nebo několik dětí, které musí být vychovávány a správně vedeny. K tomu neodmyslitelně patří odměny a tresty. Odměňováním posilujeme u dětí kladné, žádoucí a chtěné chování, potrestáním jim naopak dáváme najevo, co dělají špatně a zbavujeme je nevhodných návyků. Hranice mezi tělesným trestem a týráním je však velmi malá, kterou týrající osoba často nevidí, nebo i nechce vidět.²⁹

Za příčinu fyzického týrání lze velmi často považovat emoční nestabilitu rodičů. Rodič, který je sám např. vyčerpaný, zklamaný, nebo podrážděný vlastním neúspěchem, ventiluje své vnitřní napětí na dítěti, které však vůbec jeho chování nechápe. Vlastní chování dítěte, které mu je vytýkáno, bývá pouze záminkou pro svalování viny. Pokud

²⁸ DUŠKOVÁ, Z. a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004, s. 16.

²⁹ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Násilí v rodině- Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995, s. 40.

dítě vyrůstá v takto nepříznivém prostředí, ovlivňuje je to jeho další vývoj. Zásadně je narušena jeho potřeba bezpečí a svět pro něj znamená neustále riziko, před kterým ho nemá kdo ochránit. Je u něho potlačeno zdravé sebevědomí a naopak se rozvíjí nedůvěra, ustrašenost, ale také agresivita a necitlivost.³⁰

„Přesto, že pocity bolesti, zloby a strachu dětí rychle odezní, duše dítěte zůstává poznamenána nemocí vztahů, nemocí nedostatečné nebo narušené komunikace s rodiči, což se v dospělosti může projevit jako obtíže s důvěrou, sebehodnocením, uplatněním v životě, ve společenském styku a v intimním životě.“³¹

Samotné fyzické týrání se dělí na **týrání aktivní povahy** a **týrání pasivní povahy**.

Týrání aktivní povahy

Tento způsob v sobě zahrnuje všechny akty násilí na dítěti, při kterých mu je způsobována fyzická bolest. Patří sem však také případy dětí záměrně vystavovaných opakovaným lékařským prohlídkám a dětí sexuálně zneužívaných za užití násilí. Děti často nechtějí o způsobeném zranění mluvit a vymýšlejí si různé důvody vzniku. Mezi fyzické týrání aktivní povahy patří:

- údery horními končetinami (pohlavky, facky) a dolními končetinami (kopance, dupání),
- vytrhávání vlasů – velmi často v celých chomáčích,
- popáleniny - nejčastěji od cigaret, ale také od kamen a otevřeného ohně, či podáním vřelého jídla nebo pití,
- kousání,
- bodání a řezání ostrými nástroji,
- prudké odstrčení, případně odhození,
- škrčení a dušení,
- silné třesení – především u kojenců.³²

---

³⁰ DUŠKOVÁ, Z. a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004, s. 65.

³¹ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Násilí v rodině- Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995, s. 43.

³² DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 41-50.

Týrání pasivní povahy

Jedná se o úmyslné, ale i neúmyslné neposkytování základních tělesných a životních potřeb dítěti, v důsledku čehož dochází k zanedbanosti a nedostatečnému rozvinutí jeho sil a schopností. V krajním případě dochází ke zpustnutí dítěte, či smrti. Mezi fyzické týrání pasivní povahy patří:

- **porucha v prospívání dítěte neorganického původu** – vyznačuje se nesprávnou, nekvalitní či nedostatečnou výživou, která vede k výrazné podváze nebo k úplné zástavě růstu,
- **nedostatek zdravotní péče** – jedná se o vědomé odmítání zdravotní péče, které je však spíše ojedinělé (např. odmítání očkování, preventivních prohlídek), nebo nevědomé odmítání zdravotní péče (např. nezabezpečení kvalitní hygienické péče),
- **nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany** - vyskytuje se nejvíce u dětí, které z různého důvodu ztratily svůj trvalý domov (např. válka, přírodní katastrofa, chudoba rodičů) a žijí v nevhodných životních podmínkách,
- **děti vykořisťované** – užívané při námezdní práci a v současné době také ke shánění obživy pro své rodiče při žebrání na ulici.³³

Dopady fyzického týrání

Děti, které byly v dětství sami týrány, mají také v dospělosti sklony k týrání svých dětí. Tato skutečnost už je sama o sobě jedním z nejvážnějších dopadů, neboť se z ní stává začarovaný kruh s nikdy nekončícím koncem. Rodiče sice vědí, že se nechovají k dítěti správně, ale protože sami také nepoznali správně projevené city, vhodné rodinné zázemí a rodičovskou lásku, chovají se podle svých dětských zkušeností.

Nejčastější dopady fyzického týrání jsou ty, které sami vidíme a které jsou schopny poznat i cizí lidé. Jedná se o podvýživu, zlomeniny končetin, úrazy hlavy, různá poranění kůže, ale také způsobení trvalých následků. K těmto fyzickým následkům však neodmyslitelně patří zanechaná „rýha“ na srdci dítěte a zmatek v jeho mysli. Vždyť tuto bolest mu ve většině případů způsobili ti nejbližší, kteří by ho měli před podobným

---

³³ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 59-63.

chováním bránit. Dítě se stává nedůvěřivé ke svému okolí, jeho city jsou ochablé a projevují se problémy a výkyvy v jeho chování.³⁴

Psychické týrání

Psychické týrání představuje takové způsoby přístupu k dítěti, které mají velmi závažný a nepříznivý vliv na jeho citový vývoj a chování. Vede k narušení všestranného a zdravého rozvoje dítěte a ke ztrátě sebedůvěry.

To, že je dítě psychicky týráno, bývá velmi často špatně rozpoznatelné, neboť se odehrává kdesi v jeho nitru. Mnohdy vůbec netuší, proč se na něho rodiče, nebo vychovatelé zlobí, ponižují ho, vyčítají mu jeho chyby, nebo ho uráží. Po nějaké době o sobě začne pochybovat, uzavře se a považuje takovéto jednání za samozřejmé. Takto psychicky vykořisťované děti nemohou počítat s oporou těch nejbližších, kteří by jim měli poskytovat bezpečí, jistotu a lásku. Tyto chybějící potřeby poté hledají jinde, zpravidla mezi kamarády a v partách, které jim je však nikdy v dostatečné míře nenahradí.³⁵

Psychické týrání obsahuje složku **aktivní** a **pasivní**.

➤ aktivní složka se vyznačuje cíleným záměrným a účelovým jednáním, jako je např. nedůvěra, opovrhování a nadávání. Často za tímto jednáním stojí vysoké nároky rodičů na dítě, především ve školní a zájmové oblasti, rozvodové řízení, kdy je dítě vtaženo do sporu mezi rodiči a v současné době také problematika dvoukariérových manželství, kdy na dítě nemá ani jeden z rodičů potřebný čas,

➤ pasivní složka v sobě zahrnuje absenci něčeho, co by se mělo dítěti dít. Jedná se především o nedostatek lásky, nevšímavost, nezájem, pocit jistoty atd.³⁶

Dopady psychického týrání

Pokud dítě žije v takto narušeném prostředí, vždy se na něm prožité chování projeví. Především záleží na délce trvání, intenzitě a věku, kdy k tomuto chování dochází.

---

³⁴ DUNOVSKÝ, J. a kol.. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 48.

³⁵ ELLIOTTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995, s. 63.

³⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, s. 21.

Každý jedinec ho snáší a vypořádá se jinak. Někdo zcela rezignuje na okolní svět, uzavře se do sebe a nikomu o svém trápení neřekne. Bojí se lidí a nedůvěřuje jim, neumí si poradit s běžnými životními situacemi a jeho sebedůvěra a sebehodnocení jsou velmi nízké. Jiné děti naopak reagují převážně agresivně. Snaží se prosadit mnohdy za každou cenu své zájmy, na svůj věk jsou až příliš sebevědomé a napodobují chování dospělých lidí.³⁷

V důsledku psychického týrání dochází k poruchám v chování (lhaní, záškoláctví a úteků z domova), k psychosomatickým potížím (poruchy příjmu potravy, deprese, sebepoškozování, bolesti hlavy) a problémům v jednání s lidmi a v mezilidských vztazích.

Sexuální zneužívání

„Sexuálním zneužíváním dítěte se rozumí využívání osoby mladší patnácti let k získání sexuálních požitků, uspokojení či jiného prospěchu osobou plnoletou, zpravidla výrazně starší. Je-li však dítě na osobě, jež je zneužívá, závislé (rodiče, učitel, skautský vedoucí ap.), prodlužuje se věková hranice, kdy hovoříme o zneužívání, až do osmnácti let.“³⁸

Ke zneužívání dětí dochází v rodině, kdy zneuživatelé je rodič, prarodič, příbuzný, nebo sourozenec. Ve většině případů se „rodinné zneužívání“ odehrává opakovaně, ale dochází též k náhodnému zneužití. Druhým případem je zneužití náhodné, cizí osobou, při kterém se pachatel snaží využít dětské naivity a důvěřivosti. Pod smyšlenou záminkou odvede dítě na odlehlé místo, kde ho zneužije. Stejně jako tomu bylo v případě devítiletého Jakuba Šimánka z Havlíčkova Brodu, kterého však bohužel pedofilní vrah Novák z obavy před prozrazením usmrtil. V obou případech je prožité chování pro dítě velmi traumatizující a pokud ho přežije, zanechá na něm nepříznivé následky.

Sexuální zneužívání se člení na zneužití bez tělesného kontaktu (bezdotykové) a s tělesným kontaktem (dotykové).

- **bezdotykové zneužívání** – zahrnuje např. exhibicionismus (dospělý ukazuje své genitálie), harassment (poplácání po zadku, tisknutí k druhému, slovní

---

³⁷ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 68.

³⁸ ELLIOTTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995, s. 49.

výpady – vždy se sexuální podtextem), obscénní telefonické rozhovory, fotografování obnažených dětí, prohlížení si s nimi pornografické časopisy,

➤ **dotykové zneužívání** – zahrnuje např. líbání nebo osahávání dítěte na erotogenních zónách, použití násilí a síly při snaze o mazlení se s dítětem a jeho osahávání, znásilnění, při kterém dochází k násilnému vniknutí penisem do genitálu, úst, či konečníku.³⁹

O tom, že dítě bylo sexuálně zneužité dokáže s cizími osobami hovořit dle odborné literatury pouze 10,2 % dětí. Zneuživatelé působí na jejich city, kdy jim za mlčení slibují dárky, odměny nebo jiné výhody, až po vyhrožování násilím, nebo opovržením veřejností, pokud se někomu svěří. Problém nastává v okamžiku, kdy se skutečně dítě někomu svěří. Jeli zneuživatелеm dospělý, který je považován za důvěryhodného, ostatní dospělí tvrzení dítěte odmítají, nevěří mu a dávají vinu jemu. Tento jev byl R.Summitem v roce 1983 nazván **syndromem dětského přizpůsobení pohlavnímu zneužití** a zahrnuje v sobě těchto pět fází.⁴⁰

➤ **utajování** – v této fázi je dítě závislé na zneuživateli, který na něho psychicky působí a snaží se ho přesvědčit, že se jedná o jejich společné tajemství, kterému by stejně nikdo v případě vyjádření nerozuměl. Dále dítěti vyhrožuje, že by ho za to rodiče nenáviděli, nebo mu vyhrožuje zbitím, zabitím, nebo umístěním do dětského domova,

➤ **bezmocnost** – je dána vztahem dítěte ke zneuživateli, kterým nejčastěji bývá osoba, které je dítě svěřeno do péče. Pouze ve výjimečných případech jde o osobu cizí,

➤ **svedení a přizpůsobení** – sexuální zneužívání je opakovaná záležitost, kterou dítě postupně přijme a podřídí se jí. Později se samo z celé vzniklé situace viní, a aby si opět získalo lásku a přízeň dospělého, zcela se mu podrobuje. Rozvíjí se tehdy, pokud se dítě nesvěřilo ihned,

➤ **opožděné, konfliktní a nespravedlivé odhalení** – dítě oznámí sexuální zneužívání s velkým časovým odstupem a jeho výpověď poté působí nevěrohodně. Zneuživatel je nevinný do doby, než mu je vina prokázána a má nad dítětem psychickou výhodu,

³⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, s. 22.

⁴⁰ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 72.

➤ **odvolání výpovědi** – dítě pozná, že strach a výhrůžky z prozrazení byly oprávněné, připustí, že si vše vymyslelo a ve spojitosti s pozdním oznámením poskytuje pachateli silný prostředek obhajoby. Je tedy nutné dítěti poskytnout potřebnou psychickou podporu, aby k této fázi nedošlo.⁴¹

Důležitým prostředkem v boji proti sexuálnímu zneužívání dětí je sexuální výchova. Je nutné s dětmi hovořit o riziku, které představuje nemoc HIV, o nechtěném těhotenství, o možnosti interrupce, ale také o tom, co vědí o sexuálním napadení a zneužívání.

Vzpomínám si, že v době mé základní školní docházky se doma ani ve škole o sexu nebo jeho formách zneužití nehovořilo. Vždy nám bylo „vysvětleno“, že jsme na podobné rozhovory příliš mladí a že na to máme čas. Naprosto souhlasím se současnou školní koncepcí, která do vyučování sexuální výchovu a vše, co k tomu patří, zařadila. Vždyť pokud se dítěti, přiměřeně k jeho věku, vysvětlí rozdíl mezi sexuálním obtěžováním a sexem, jak lze předejít možnému sexuálnímu napadení, případně jak, kdy a komu se s tímto „tajemstvím“ svěřit, může to zabránit mnoha smutným případům.

Dopady sexuálního zneužívání

Dítě, které bylo sexuálně zneužito zažívá velké ponížení a degradaci své osobnosti. Z jeho strany dochází ke změně v přístupu k lidem, mění své chování i pohled na sebe samo. Lze říci, že dítě je zasaženo celé, neboť důsledky zneužívání se projevují nejen na jeho psychice, ale také na zdraví.

Následky sexuálního zneužívání se nemusí projevit u dítěte ihned po zneužití. Pokud je dítě malé, nerozumí tomu co se děje, nezpůsobuje mu zneužívání bolest a ještě je zneužívatelem utvrzováno v tom, že toto chování je zcela normální, může mu být mnohdy i příjemné. Následky se poté většinou dostaví s přechodem z jednoho vývojového období do druhého, nejčastěji při nástupu adolescence. Mezi důležité faktory, které ovlivňují rozsah následků patří především forma zneužití, míra bolesti a brutality, věk začátku zneužívání, podpora rodinného zázemí, ale také citlivost orgánů OSPOD, Policie ČR, soudů, lékařů atd. při odhalování zneužití.

Za nejzávažnější důsledky sexuálního zneužívání se považuje rozvoj neurotických symptomů (úzkost, depresivita, vnitřní konflikty), poruchy příjmu potravy (mentální

---

⁴¹ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 73-74.

anorexie, bulimie, problémy s vyměšováním), závislosti (na alkoholu a drogách, kamarádech), předčasné zahájení sexuálního života (masturbace, promiskuita) a narušení vnitřních a osobních vztahů (nevhodné chování, více manželství, izolace, promiskuita).⁴²

Zanedbanost a zanedbávání

Zanedbávání je chápáno jako jakýkoli nedostatek péče, který způsobuje závažné ohrožení vývoje dítěte a nebo nebezpečí pro dítě. Rozlišujeme zanedbávání:

- **tělesné** – vyznačuje se neuspokojením tělesných potřeb dítěte, jako např. neposkytnutí přiměřené výživy, zdravotní péče, oblečení a přístřeší,
- **citové** – vyznačuje se neuspokojením citových potřeb dítěte v oblasti lásky, náklonnosti, pocitu, že někam patří,
- **výchovy a vzdělání** – jedná se o neposkytnutí možnosti dítěti se vzdělávat a seberealizovat, např. časté absence ve škole, práce v domácnosti, umožnění vést zahálčivý způsob života, což způsobuje zaostávání a invaliditu dítěte,
- **v oblasti zdravotní péče** – jestliže dítě tuto péči potřebuje, ale ta je opomíjena a při nedostatečném dohledu nad dítětem, což má za následek zvýšený počet úrazů.⁴³

Pokud se hovoří o zanedbaných dětech, většina z nás si představí děti z rodin s nízkou kulturní a socioekonomickou situací, rodiny alkoholiků, narkomanů a rozvrácené rodiny.

V poslední době se však vyskytuje zcela opačný jev, kdy k zanedbávání dětí dochází v rodinách s vysokou životní úrovní, zdánlivě spořádaných a užívajících dobré pověsti. Rodiče nemají na děti čas, někdy jim jsou na obtíž, a proto se jim snaží neprojevené city a lásku vynahradiť drahými hračkami a penězi. Děti také často zůstávají sami doma u televize a počítače, jsou předčasně odkládány do jeslí a školek, nebo na delší dobu svěřovány do péče jiných vychovatelů. V důsledku tohoto chování

---

⁴² DUŠKOVÁ, Z., a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004, s. 55-59.

⁴³ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Násilí v rodině - Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995, s. 35-36.

se u nich v pozdějším věku projevují poruchy v chování, náklonnost k alkoholové a drogové závislosti a špatné navazování mezilidských vztahů.

Zanedbávání můžeme rozlišit do dvou kategorií podle stupně závažnosti.

- **těžké zanedbávání** – jde o situace, při kterých dochází k bezprostřednímu ohrožení života a zdraví dítěte (neposkytování dostatečné výživy a zdravotní péče),
- **všeobecné zanedbávání** – zahrnuje nedostatek odpovídajícího jídla, ošacení, kontakt s vrstevníky, ale také nedostatek ochrany před úrazy, alkoholismem a toxikomaniemi.⁴⁴

Zcela krajní případy sociální zanedbanosti představují ty, kdy je **dítě izolováno od lidské společnosti**. Nejčastější jsou případy sociální izolace dítěte uvnitř lidské společnosti a je třeba říci, že v poslední době takovýchto případů stále více přibývá. K nejznámějším a nejvíce sledovaným patří případ šíleného rakouského elektrikáře Fritzla v městečku Amstetten, nebo případ sedmnáctiletého chlapce ze slovenských Michalovců, který byl nalezen zcela podvyživený a s otoky na celém těle. Podobný případ se ale již odehrál téměř před dvěma sty lety, kdy se v jednom německém městě objevil z nenadání podivný chlapec divného vzhledu, neurčitého věku a špatně hovořící. Jednalo se o Kaspara Hausera, po němž byl i syndrom následků krajní sociální izolace pojmenován - „Kašpar -Hauser-dítě“, nebo „syndrom Kašpar Hauser“.

Existují však také případy dětí, které byly zcela izolovány od lidí, přežily díky pomoci zvířat a v lidské společnosti se objevily dílem náhodou. Nejznámější je případ dvou indických děvčátek pojmenovaných Amala a Kamala, která se chovala jako zvířata. Jedla pouze syrové maso, nedokázala stát zpříma a běhala po kolenou a loktech. Dalším podobným případem byl tzv. Divoký hoch Aveyronský, který byl nalezen žijící jako zvíře, ve Francii. Později se naučil chodit vzpřímeně a trochu mluvit, ale až do své smrti byl silně zaostalý.⁴⁵

Nejen tyto extrémní případy izolace, ale i výše popsané zanedbávání mají za následek narušení tělesného, psychického a citového vývoje dítěte.

---

⁴⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, s. 25.

⁴⁵ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 88-90.

Dopady zanedbávání:

- **narušení tělesného vývoje** – způsobuje poruchy růstu a vývoje, poruchy přijímání potravy, poruchy řeči, nerovnoměrný psychomotorický vývoj,
- **narušení psychického vývoje** – způsobuje ospalost a únavu mimo běžnou denní dobu, neurotické návyky (kousání nehtů u rukou, střídání nálad, úzkost atd.),
- **narušení citového vývoje** – způsobuje uzavřenost dítěte, problémy při navazování mezilidských vztahů, nedůvěru k lidem (a to i těm, které zná).⁴⁶

4.2 Zvláštní formy syndromu CAN

Vedle nejčastěji rozšířených forem syndromu CAN existují také tzv. zvláštní formy, mezi které lze zařadit: systémové týrání, organizované zneužívání dětí, rituální zneužívání, sexuální turismus, komerční zneužívání dětí a „Münchhausenův syndrom by proxy“.

Systémové týrání (druhotné zneužívání a ponižování)

Tato forma týrání se vyznačuje druhotným ubližováním dítěti tzv. sekundární viktimizací. Po prvním prožitém traumatu (poranění, či poškození dítěte), následuje toto druhotné týrání těmi, kteří by měli dítě před útoky, či po jejich provedení chránit. Paradoxem je, že dítě je systémem péče poškozováno, ačkoli tento byl založen na pomoc a ochranu dětí a jejich rodin. Patří sem:

- automatické odebrání dítěte z rodiny při zjištění problému, aniž by jí byla poskytnuta určitá potřebná podpora a pomoc,
- nedostatečná péče v denních zařízeních (ZŠ, MŠ, výchovné instituce apod.),
- opakované lékařské prohlídky, výslechy na policii, u soudu, které jsou prováděny nadbytečně a v případě výslechů jsou-li prováděny za přítomnosti pachatele,

---

⁴⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, s. 24-25.

➤ zpochybňování problémů s týráním, či zneužíváním při svěřením se dítěte odborníkovi, dítě poté musí být opakovaně vyslýcháno, což u něho vyvolává traumatické zážitky.⁴⁷

Organizované zneužívání dětí

Jedná se o zvláštní formu zneužívání dětí, které se od konce osmdesátých let 20. století, věnuje v praxi i teorii stále větší pozornost. Za příčinu lze považovat několik podstatných skutečností. Především se jedná o případy závažných forem sexuálního zneužívání s rostoucím důrazem na jeho organizovanost, která již přesáhla hranice měst, zemí či kontinentů. Dále se jedná o dětskou prostituci, pornografii a sexuální turismus, které se postupně přesunují z rozvojových zemí do zemí ekonomicky vyspělých. Děti v tomto „smutném obchodu“ figurují jako zboží a to nejen pro sexuální účely, ale také při ilegálním mezinárodním osvojení, dětské práci a jejich vraždách na ulicích za účelem prodeje orgánů.

Obecně lze tedy organizované zneužívání dětí charakterizovat jako zneužití mnoha pachatelů, z nichž někdo nebo všichni nepatří do rodiny oběti, a kteří se spojují za účelem dosažení tohoto cíle. Je zde také dán časový rozměr zneužívání.⁴⁸

Rituální zneužívání

Tuto formu zneužívání dětí lze označit za nejpodivuhodnější. Projevuje se alespoň pro současnost neuvěřitelnými příznaky a rysy, které mají náboženskou, magickou či nadpřirozenou charakteristiku a jsou součástí určitého organizovaného společenství. Ne vždy se však musí jednat o skupinový jev a nelze předjímat, jak se bude zneuživatel chovat k dítěti. Provozování těchto aktivit a vzývání magických symbolů je užíváno také k nahnání strachu dítěti, přestože ve většině případů jde o podstatně závažnější skutečnosti. Ačkoli je věrohodnost uvedených prožitků, zvláště pokud jsou popisovány dětmi, zlehčována a někdy až vyloučena, je třeba brát dítě vážně a jeho tvrzení přinejmenším ověřit.⁴⁹

---

⁴⁷ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 97.

⁴⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 98-100.

⁴⁹ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha: Portál, 1999, s. 89-90.

Sexuální turismus a komerční sexuální zneužívání dětí

Komerční sexuální zneužívání dětí patří mezi hrubá porušení dětských práv a je trestným činem. I přesto je v celém světě na vzestupu a této skutečnosti se nevyhnula ani Česká republika.

Komerční sexuální zneužívání dítěte je definováno jako: „*Použití dítěte pro sexuální účely za peníze nebo odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem nebo jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely*“.⁵⁰

Za nejzávažnější formy komerčního zneužívání dětí slze považovat, **dětskou prostituci, dětskou pornografií a obchod s dětmi**. Společným znakem u všech těchto forem zneužívání zůstává ubližování dítěti. Je tedy nutné neustále hledat, rozlišovat a nalézat způsoby, jak mu předcházet a odstranit ho.⁵¹

S komerčním zneužíváním dětí je vzájemně spjata sexuální turistika. Ta představuje poměrně nový jev, který úzce souvisí se zvýšením počtu lidí provozujících zahraniční turistiku nebo cestujících do zahraničí služebně. K rozvoji tohoto jevu došlo ve druhé polovině 20. století. Sexuální zneužívání dětí v souvislosti s turistikou vyhledávají především pedofilové, skupiny vyhledávající sexuální kontakt s jedinci pubertálního věku a skupiny, které děti sexuálně zneužívají příležitostně, aniž by se orientovaly konkrétně.

Sexuální turistikou se téměř v celém světě zabývají také cestovní kanceláře, které zprostředkovávají a nabízejí turistické pobytové zájezdy spojené se sexuálními službami. Typickým a názorným příkladem jsou zájezdy japonských kanceláří do Kambodži, Vietnamu a Číny, německých do Thajska či severoamerických do Jižní Ameriky a Oceánie. Turisté se v takto vzdálených zemích od domova cítí anonymně a zbavují se obvyklých zábran a omezení. Ve svém městě, kde bydlí a kde mají mnoho známých, by je absolutně nenapadlo přijmout nabídku rodičů na ulici k jakémusi „týdennímu pronájmu“ dítěte, či zajít si do veřejného domu. V cizí zemi, kde je nikdo nezná, to klidně a bezostyšně udělají a často své jednání ospravedlňují tvrzením, že sexuální služby dětí jsou v této kultuře přijatelnější, než-li je tomu doma.⁵²

---

⁵⁰ VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, s. 11.

⁵¹ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, s. 139.

⁵² VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha: Grada, 2005, str. 32.

Vzhledem k takto velkému rozvoji sexuální turistiky bylo nutné přijmout jistá opatření, zabraňující jejímu šíření a ochraně takto zneužitých dětí. Komise Rady Evropy byl navržen soubor aktivit boje proti sexuální turistice se zaměřením na děti, který by měl odpovídat následujícím potřebám:

- odrazovat a trestně stíhat jedince sexuálně zneužívající děti, což znamená jednoznačné prohlášení, že sexuální zneužívání dětí ke komerčním účelům je nežádoucí, zakázané a amorální,
- vyzvat členské státy, aby tomuto negativnímu jevu čelily společně, především vzájemnou spoluprací v soudní oblasti,
- působit současně na nabídku i poptávku sexuální turistiky se zaměřením na děti.⁵³

Dětská prostituce

Rozumí se jí využívání dětí při sexuálních aktivitách za peníze či jinou odměnu. Vždy se jedná o nezákonné chování, které je pro dítě traumatizující a při kterém dochází k mnohostrannému ohrožení jeho dalšího rozvoje.

Pokud pátráme po příčinách dětské prostituce, tak mezi ty hlavní patří chudoba, osobní zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství, rodinná dysfunkce a domácí násilí, deficit vzdělání a systémové týrání. Často jsou děti k prostituci nuceni blízkými osobami (nejčastěji členy rodiny), ale i osobami cizími, kdy v obou případech slouží získané peníze pro obživu. V poslední době se také rozrůstá nový fenomén dobrovolné prostituce dětí pro zábavu a „zvýšení“ prestiže, což je poznamenáno konzumním způsobem života společnosti a všudypřítomnou reklamou útočící na vytváření falešné sebeúcty.⁵⁴

Dětská pornografie

Jedná se o jakýkoli zvukový nebo obrazový materiál, který používá děti v sexuálně implicitním (zahrnutém) kontextu. Za zvukovou pornografií lze považovat používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, ať již skutečný či simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele. Obrazovou pornografií se rozumí zobrazení

---

⁵³ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha: Portál, 1999, s. 103-104.

⁵⁴ VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, s. 12-13.

dítěte při výslovné sexuální činnosti, ať již skutečné či simulované, nebo oplzlé vystavování pohlavních orgánů dítěte, pro sexuální uspokojení uživatele. V obou případech zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.⁵⁵

Účast na vytváření pornografického materiálu má pro děti závažné následky, především v rovině citové a tělesné. Děti se často uzavírají do sebe, prožívají deprese, strach, náhlé výkyvy nálad a jsou celkově labilní. S rostoucím technologickým pokrokem se však děti seznamují s pornografií mnohem snáze, než v nedávné minulosti. Díky internetu jim stačí pár kliknutí myši u počítače a mají nepřeborné množství stránek o sexu, prostituci a pornografii. Některé z nich poté tyto stránky pravidelně navštěvují a v horším případě podobné praktiky vyhledávají.

Obchod s dětmi

Za obchodování s dětmi je považována jakákoli transakce, při které je dítě předáno jednou osobou nebo skupinou osob jiné osobě nebo skupině osob, a to za odměnu nebo poskytnutí jiného plnění. Podle statistických údajů byly za ohrožené skupiny při obchodování s dětmi označeny děti ulic, z velmi chudých rodin, pohybující se v oblasti sexuálního průmyslu, s poruchami chování či sociálně patologickým chováním a děti s postižením.

V praxi se často stává, že dítě souhlasí s odchodem na jiné místo pod falešným slibem pozitivního zisku. Vůbec přitom netuší, že ho tam čeká vykořisťování a sexuální zneužívání. Je třeba si však uvědomit, že žádný souhlas dítěte nemůže omluvit a ospravedlnit nezákonné jednání plynoucí z forem a podob komerčního sexuálního zneužívání dětí.⁵⁶

Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)

Jedná se o velmi zvláštní formu zneužívání dětí, při které si rodiče u svých dětí vymýšlejí nejrůznější příznaky onemocnění, nebo je dokonce sami „vyrábějí“ proto, aby dítě bylo vyšetřováno a léčeno. Vyskytuje se především u dětí, jejichž rodiče z různých příčin sami předstírali tělesné onemocnění.

Na žádost rodiče, nejčastěji biologické matky, je dítě opakovaně vyšetřováno u lékaře pro nemoc, kterou vůbec nemá. K tomu, aby takto psychicky narušené matce

---

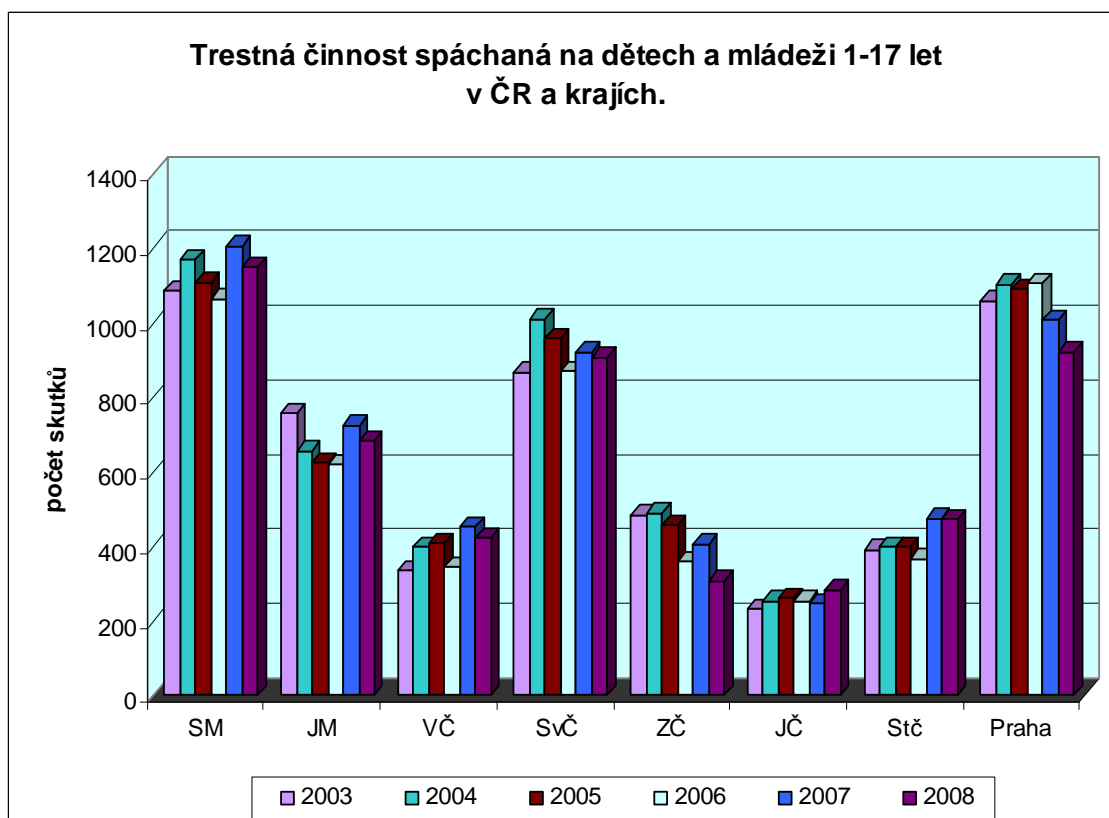
⁵⁵ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha: Portál, 1999, s. 93-95.

⁵⁶ VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, s. 15-16.

lékař uvěřil, že její dítě je skutečně nemocné, používá mnohdy různé metody a prostředky. Existují případy, kdy matka falšovala lékařské dokumenty, přidávala do stolice krev, nebo sama zasahovala lékařskými nástroji do těla dítěte (např. katetry, infuze). Motivací k tomu jednání může být u dospělého obdiv jeho osoby, jako zodpovědného rodiče, výhody sociálních dávek, kontakt a pozornost zdravotníků, nebo také snaha získat dítě do své výchovy v rozvodových kauzách.

Ačkoli se pokládá tento syndrom za výjimečný, není to zcela pravda. Z mnoha zjištěných případů je patrné, že Münchhausenův syndrom v zastoupení těžce postihuje děti a některé případy dokonce končí smrtí, nečastěji zadušením.⁵⁷

Graf 2 - K tabulce č. 2

⁵⁷ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 51-52.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ČR	5207	5473	5302	4978	5435	5143
SM	1084	1169	1108	1062	1206	1148
JM	756	655	624	619	724	683
VČ	334	399	409	345	453	422
SvČ	867	1010	957	868	920	906
ZČ	485	488	456	360	405	307
JČ	232	253	260	253	247	284
Stč	391	397	397	366	474	472
Praha	1058	1102	1091	1105	1006	921

Tabulka 2 - Trestná činnost spáchaná na dětech a mládeži 1-17 let v ČR a krajích.

5. Prevence a ochrana dětí před násilím

Prevence týrání, sexuálního zneužívání a zanedbávání je velice důležitá nejen tam, kde k němu zatím nedochází, ale i tam, kde k němu již prokazatelně došlo. Především u případů takto týraných dětí platí dvojnásobně staré lékařské přísloví, že „předcházet je lepší než léčit“. Ve většině případů však bohužel zbývá pouze druhá varianta, tedy léčba, neboť odhalování týrání dětí je velmi složité.

Prevenčí se rozumí zamezení či snížení výskytu rizikových faktorů způsobujících týrání dětí. To, že je týrání a zneužívání dětí celosvětovým problémem, nám dokazuje novela zákona na ochranu dětí přijatá bulharským parlamentem dne 6. ledna 2009⁵⁸. Ta zakazuje vycházení dětí mladších 14 let po dvacáté hodině a mladších 18 let po dvaadvacáté hodině. Po této době je povoleno vycházení pouze v doprovodu rodičů nebo jiné pověřené osoby. Smyslem a cílem tohoto opatření je zamezit zločinnosti mládeže a současně zabránit tomu, aby se děti a mládež sami stávali oběťmi násilí. Zda-li se jedná o krok tím správným směrem v prevenci před kriminalitou dětí a jejich zneužíváním se ukáže až časem. První reakce veřejnosti k přijaté novele zákona jsou však převážně negativní. Vždyť v rodinách, kde nepanuje láska, pohoda, vzájemný respekt a kde si rodiče neudělají potřebný čas na společně prožité chvíle, nepomohou žádné zákazy a nařízení. Zajímavé bude také sledovat, jak se s tímto zákazem vypořádají turisté, kteří do Bulharska v letních měsících přijedou, neboť za porušení zákona hrozí vysoké pokuty.

5.1 Primární prevence

Primární prevence v případě CAN je ze všech tří výše uvedených preventivních činností tou rozhodující a stěžejní. Má odhalit jeho počátek, nedat mu žádnou šanci ke vzniku a zabránit tomu, aby vůbec bylo dítěti ubližováno. Podle definice Světové zdravotnické organizace znamená: „*Počínat si tak, aby kurčitému neblahému společenskému jevu nedocházelo – tedy předejít jeho vzniku, potlačit jej v zárodku,*

---

⁵⁸ TŘEČEK, Č. Bulhaři zakázali dětem vycházet do nočních ulic. *Idnes.cz*. [online]. [cit. 2009-02-20]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/bulhari-zakazali-detem-vychazet-do-nocnich-ulic-f5a-zahranicni.asp?c=A090206_185930_domaci_cen>.

nedat mu příležitost, nedat mu půdu, v níž by mohl zapustit kořeny.“⁵⁹ Dělí se na specifickou a nespecifickou:

- **specifická primární prevence** je působení zaměřené na širokou veřejnost a proti rizikům vedoucím ke vzniku poškození (obrana proti vzniku rizikových životních situací, rizikových skupin obyvatelstva),
- **nespecifická primární prevence** spočívá v podpoře zdravého vývoje dítěte v závislosti na kultuře dané společnosti, která je základním východiskem pro osvojování zdravého životního stylu.⁶⁰

Metody a zaměření primární prevence představují velmi obsáhlou a mnohotvarou oblast společenské praxe. Lze je rozdělit do čtyř základních skupin:

Zaměřené působení na širokou veřejnost

Pro vytváření příznivé společenské atmosféry v životě dítěte je nutné působit na širokou veřejnost, kterou se rozumí společnost jako celek. Prostředkem k tomu je osvětová činnost, při které podstatná úloha připadá tisku, sdělovacím prostředkům, organizacím zabývajícím se rodinou a školám. Dále sem patří různé zákony, vyhlášky a směrnice, jež se dotýkají života dětí a jejich rodin.

Vzdělávání rodičů, pedagogů a vychovatelů dítěte

V této části prevence je kladen důraz na rodičovskou odpovědnost a profesní odpovědnost pedagogů. Cílem je vybudovat v systému jejich hodnot žádoucí postoje ve vztahu k dítěti, poučit je o správné péči o dítě, životosprávě, výchově atd. Velmi důležité je záměrné působení na mládež a jejich informovanost o nebezpečí užívání alkoholu a drog, zvyšujícím se riziku výskytu některých závažných chorob a propagaci antikoncepce (především mužské). Dále také o významu otcovské role v rodině v souvislosti s otcovskou odpovědností. Nejzákladnějším smyslem této části prevence je, aby mladí lidé byli připraveni na to, že i oni sami budou mít děti, které chtějí, v pro ně příhodné době a s partnerem, se kterým je mít chtějí.

---

⁵⁹ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 103.

⁶⁰ VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, s. 61-62.

Praegradační výchova pedagogů a lékařů

Tato část prevence učí budoucí učitele a lékaře zabezpečit ochranu a podporu zdraví a zdravého vývoje dítěte a mládeže. Jde především o obecné vývojové zákonitosti, věkové zvláštnosti a kritická vývojová období dětí a dospívající mládeže. Lékař i učitel by se při ní měl naučit zvládnout poznatky o psychické, fyzické, sociální a emoční zátěži ve spojitosti s životním a pracovním prostředím dítěte. Dále by se měl naučit znát rizika poškození zdravého vývoje, která vyplývají z nepřiměřené zátěže organismu.

Výchova dětí a mládeže

V této části prevence se děti a mládež ve školách dozvídají o možných rizicích poškození zdraví a o způsobech, jak těmto rizikům předcházet. Důležité je také záměrné působení v programech sexuální výchovy a výchovy k rodičovství, vytváření volno časových aktivit a změna jejich pasivního přístupu k zábavě na využití jejich tvůrčí aktivity.⁶¹

5.2 Sekundární prevence

Cílem sekundární prevence je vyhledávání rizikových skupin obyvatelstva (riziková dospělá a riziková děti) a rizikových životních situací, za nichž k aktům týrání a zneužívání dochází. Dále cílené působení na tyto skupiny lidí a situace tak, aby se riziko CAN snížilo na minimum.

Někteří dospělí lidé mají k projevům CAN blíže než jiní a to samé platí u dětí, kdy určitá skupina se stává obětí týrání častěji, než jiná. V případě dětí do této skupiny patří především ty, jejichž chování je pro široké okolí těžko pochopitelné, mají s ním problémy, a proto je těžké je výchovně zvládat. Svým chováním v podstatě provokují, dráždí a vyčerpávají rodiče, učitele, nebo vychovatele. Za rizikové děti (potencionální oběti syndromu CAN) lze tedy považovat:

- děti s lehkými mozkovými dysfunkcemi (LMD), nesoustředěné, neklidné, náladové, hyperaktivní a dále děti, které jsou nadměrně dráždivé, zlostné, úzkostné a plačtivé,

---

⁶¹ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Násilí v rodině- Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995, s. 37-38.

- děti nevlastní,
- děti mentálně retardované, neobratné, neprospívající ve škole a děti, které nezapadají do běžné společenské normy (nemocné, postižené, „nehezke“),
- děti introverti (neprůbojné, neaktivní, uzavřené, utlumené), které nedovedou vzbudit u dospělého zájem (především v případech zanedbávání),
- dívky výrazných ženských tvarů, provokativní až koketní, přítulné (v případě sexuálního zneužívání).⁶²

Tím, kdo zpravidla týrá, bývá většinou muž, nejčastěji vlastní nebo nevlastní otec dítěte. Pokud jsou pachatelky ženy, dopouštějí se nejčastěji zanedbávání péče o dítě. V rámci syndromu CAN se setkáváme s termíny **týrající a netýrající rodič**, resp. zneužívající a nezneužívající. Pokud je zneuživatel přímo otec dítěte, ať již vlastní nebo nevlastní, bývají nejčastější případy, že matky o zneužívání dětí vůbec nevěděly, nebo o něm nevěděly do určité doby. Zcela jiná je situace u dětí fyzicky a psychicky týraných. V tomto případě bývá netýrající rodič většinou alespoň pasivním spolupachatelem, který sice dítě přímo netýrá, ale o týrání dobře ví a přesto neučiní žádné kroky, které by vedly k jeho zamezení a ochraně dítěte. V tuto chvíli dítě ztrácí rodinnou jistotu a se svým trápením se nemá komu svěřit. Za rizikové dospělé (potencionální pachatele syndromu CAN) lze tedy považovat:

- lidi agresivní, s patologickým vývojem osobnosti, impulzivní, trpící neurotickými obtížemi,
- lidi závislé na alkoholu a omamných látkách, žijící v chronické stresové situaci (nezaměstnaní, neúspěšní, zklamaní životem),
- lidi, kteří se sami v dětství stali oběťmi týrání a zneužívání,
- lidi žijící neobvyklým způsobem života (členové sekt apod.),
- lidi psychicky nemocní nebo mentálně retardovaní, a kteří nedokáží vykonávat své rodičovské povinnosti (nemocní, žijící v bídě apod.),
- lidi s oslabenou sebekontrolou (dementní, pokročilého věku apod.) nebo sexuálně deviantní, či hyperaktivní.⁶³

⁶² DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 108-109.

⁶³ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, s. 107-108.

K ubližování dítěti dochází zejména v rizikových situacích, které jsou nejčastěji vyvolány akutním stresem dospělého nebo vychovatele. Důvody tohoto stresu jsou různorodé a pramení z rodinných konfliktů, rozvodových sporů či zhrzené manželské nebo milenecké lásky. Velké nebezpečí v sobě také skrývá alkoholová a drogová závislost, sociální nejistota, hmotná bída rodiny, společenská izolovanost, nebo setkání rizikového dospělého s rizikovým dítětem.

5.3 Terciární prevence

Pokud již došlo k ublížení dítěti a je nutné zamezit, aby se to neopakovalo, dítě nebylo dále poškozováno a následky poškození byly co možná nejmenší, hovoříme o terciární prevenci. Po tomto zjištění je zahájen proces rozpoznávání, který má být ukončen prognózou daného případu. Z této prognózy se poté vybírají nejvhodnější opatření pro dítě a rozhoduje se o tom, zda dítě zůstane či nezůstane nadále v rodině a bude se hledat jiné optimální řešení jeho životní situace. Terciární prevence se dělí na dvě etapy:

➤ **diagnostickou** – v této etapě specialisté na odborných pracovištích hodnotí na úrovni medicínské, psychologické a právní, míru poškození oběti. Prvotní podezření o možném ubližování dítěti pochází z pedagogické diagnózy, kterou provádějí rodiče, učitelé, nebo sociální pracovníci. Jedná se o diagnózu laickou – neprofesionální, která je však velmi důležitá k vyslovení podezření a ohlášení podezření sociálním pracovníkům, lékařům, psychologům a orgánům činných v trestním řízení. Následné odborné vyšetření zahrnuje lékařské a psychologické vyšetření, ze kterého je určena prognóza a návrh terciární prevence dítěte,

➤ **pomocnou, ochrannou a terapeutickou** – smyslem této etapy je zejména rozhodnutí odborného pracoviště zda-li dítě nadále zůstane, či nezůstane v rodině. V rodině je ponecháno tehdy, pokud mu je rodina zárukou bezpečí, má v ní vyhovující podmínky pro terapii a vliv pachatele na dítě je zcela eliminován. V případě, že existuje nebezpečí dalšího poškození či ovlivnění dítěte, pachatel je na blízku, nebo rodina neposkytuje optimální podmínky pro terapii, dítě je

z rodiny odebráno. Pokud je to možné, zůstává rodinná terapie tím zásadním prostředkem prevence před dalším zneužíváním dítěte.⁶⁴

5.4 Pedagogické působení Policie ČR

Převážná část široké veřejnosti vnímá Policii ČR pouze jako represivní složku k zajištění veřejného pořádku a dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu. K úkolům Policie ČR však také patří preventivní činnost a z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že jí je v poslední době přikládán velký význam.

Tato preventivní činnost je zaměřená především na děti a mládež s povinnou školní docházkou. Provádějí ji vyškolení příslušníci Policie ČR, mezi které patřím i já. Bohužel takto vyškolení příslušníci působí na našem okresním ředitelství pouze tři a v tomto počtu není možné uskutečnit plánované přednášky v plném rozsahu a na všech školách.

I přes tento problém je na základních školách o tyto přednášky neustále zájem a shledávají se s velkým ohlasem nejen u pedagogů a rodičů, ale především u samotných žáků. Žáci jsou formou různých her, úloh, soutěžních cvičení, nebo televizních ukázek seznamováni s možným nebezpečím, kterého se sami mohou dopustit, nebo které je samotné může ohrožovat. Učí se, jak mu mohou předcházet a co všechno mohou udělat pro to, aby k těmto situacím nedocházelo.

Několikrát do roka se provádějí preventivní akce, do kterých jsou zapojeni sami žáci. Jde především o „Bezpečné prázdniny“, „Bezpečná cesta do školy“, nebo akce „Jablko a citron“. Tato posledně uvedená akce se netýká vyloženě kriminality, ale je zaměřena na dodržování pravidel silničního provozu. Žáci při ní ve spolupráci s příslušníky Policie ČR rozdávají řidičům, kteří se nedopustili žádného přestupku, drobné dárky, upomínkové předměty a jablko. Řidičům, kteří se nějakého přestupku dopustili, dávají citron. Smyslem celé akce je, aby žáci pochopili, že požadované a chtěné chování ve společnosti je odměňováno, a nežádoucí a nechtěné chování, je trestáno.

Ve spolupráci policistů Policie ČR Správy hl. města Prahy s řadou odborníků, vznikly také dva preventivně informační filmy, které jsou určeny zejména pro žáky

---

⁶⁴ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, str. 84-85.

druhého stupně základních škol, středních škol a učilišť. První instruktážní videofilm s názvem „Nechte mě bejt!“⁶⁵ ukazuje dětem různé nebezpečné situace, které je mohou potkat a reakce a následky obvyklého chování pachatelů a obětí. Film je složen ze čtyř skutečných příběhů, které se staly na území České republiky. Dva příběhy se věnují setkání s cizí nebezpečnou osobou, třetí příběh je zaměřen na problém šikanování a poslední se zabývá nebezpečím nálezu a manipulace s výbušninou. Druhý instruktážní videofilm má název „Zpackané životy“⁶⁶ a jsou v něm znázorněny různé životní situace, v nichž se mohou děti a mládež ve volném čase nebo ve škole ocitnout. Cílem filmu je zvyšování právního vědomí dětí staršího školního věku, po jehož shlédnutí následuje debata s odborníky na uvedené téma.

---

⁶⁵ Ministerstvo vnitra ČR. *Nechť mě bejt*. Preventivně informační film. c2009 [cit. 2009-01-14]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/nechte-me-bejt.aspx>>.

⁶⁶ Ministerstvo vnitra ČR. *Zpackané životy*. Preventivně informační film. c2009 [cit. 2009-01-14]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/zpackane-zivoty.aspx>>

6. Případová studie

Případ, kterým jsem se zabýval ve spolupráci se Základní školou v našem regionu, je případem žáka VII. ročníku, který byl pro své chování umístěn na určitou dobu do diagnostického ústavu. Protože zde uváděné informace jsou přísně důvěrné a základní škola mi v rámci mé studie vyšla vstříc, neuvádím žádné konkrétní údaje a snažím se pouze o určitý nástin popisovaného případu a hledání případných východisek.

6.1 Případ nezletilého M.F.

Tento chlapec, nazývejme ho M.F., se narodil v roce 1996 v malé obci. Byl prvním synem zmíněné rodiny. Těhotenství matky mělo normální průběh, ovšem po porodu došlo k dušení plodu a následnému kříšení na jednotce intenzivní péče. Rodina byla úplná.

V rodinném domku žil s matkou, otcem a prarodiči. Z počátku rodina žila vcelku klidným způsobem a nic nenasvědčovalo tomu, že v průběhu příštích let dojde k určitému zvratu ve vývoji zmíněného chlapce.

Do výchovy i vztahů mezi rodiči značnou měrou zasahovali prarodiče ze strany matky. Otec pracoval v zemědělském družstvu a po prvním roce života chlapce se čím dál víc klonil ke skleničce alkoholu. Starost o výchovu postupně přebírala babička, matka byla velmi pasivní a i ona začala navštěvovat pohostinská zařízení. Ve třech letech života M.F. otec rodinu opustil a matka zůstala s ním a jeho nově narozeným sourozencem sama. V této době začíná určitý zlom v chování tohoto chlapce.

Pasivní matka přestávala zvládat situaci, především starost o druhého syna, prarodiče se odstěhovali a neustálé konflikty měly za následek, že M.F. se začínal chovat nestandardně. Prvním příznakem byly přílišné návaly vzteku až do změny barvy, ubližování mladšímu bratrovi a noční pomočování. Matka si vážnost situace uvědomovala a navštívila pedagogicko – psychologickou poradnu. Zde byl M.F. hodnocen jako podprůměrný, s disharmonickým vývojem a za rozumovým vývojem zaostával vývoj citový a mravní. Již v tomto věku se M.F. dopouštěl drobného násilí na věcech i lidech. PPP zhodnotila jeho vývoj jako směřující k poruše osobnosti. Zároveň se s ním matka dostavila na neurologické oddělení v okresní nemocnici. Dle vyjádření byla u M.F. zjištěna lehká mozková dysfunkce, která způsobuje poruchu jeho chování.

V tomto směru jednotlivá odborná pracoviště diagnostikovala chování M.F., ale nenabízela žádné řešení.

Při zahájení školní docházky se v rodině objevil nový prvek – matka se opět vdala a M.F. byl adoptován. Vznikla domněnka, že by tento nový element mohl minimalizovat jeho chování vůči okolí. Bohužel matka se vždy stavěla při trestech a výtkách adoptivního otce na stranu svého syna a po nějaké době tento vzdal jakýkoliv podíl na výchově chlapce. Matka se nezbavila své pasivní role, naopak se snažila chování syna omlouvat a bagatelizovat, což mělo za následek prohlubování konfliktů a rozporů M.F. s jeho okolím.

Chlapec nebyl schopen navázat běžné mezilidské vztahy, ať již v kolektivu vrstevníků, či případně mezi dospělými. Neuznával autority, nerespektoval základní pravidla mravního chování a základní etické normy společnosti. Během prvních dvou let školní docházky se u něho projevila lehká mozková dysfunkce, především v oblasti dysgrafie, což opět v důsledku vedlo k tomu, že měl velké problémy ve vzdělatelnosti. Ve vztahu k vzdělávání se u M.F. projevovala značná nesoustředěnost, nemotivovanost, povrchní plnění zadaných úkolů, s tendencí rychle vše při nezdaru vzdát. Podstatou jeho chování byla impulsivita, agresivita a výbušnost. Problémy vznikaly i s přesným porozuměním textů, ovšem úroveň čtení byla přiměřená. Logické myšlení však bylo málo vyvinuté.

Přechod na vyšší stupeň základní školy byl pro M.F. a jeho okolí velmi náročný. Jeho chování se nezměnilo a naopak do něho přibýly nové nežádoucí prvky. Na konci šestého ročníku odcizil M.F. spolužákovi ze školní šatny mobilní telefon. Vzhledem k tomu, že vzniklá škoda nebyla vysoká, jednalo se o první takto závažný prohřešek a matka přislíbila spolupráci se školou, nebyla věc nahlášena na policii. Je vcelku pochopitelné, že při přechodu žáka na druhý stupeň se předpokládá určitá úroveň základních principů chování. M.F. ovšem dále naprosto nerespektoval žádné autority a jeho chování vůči spolužákům a pedagogům se neustále zhoršovalo.

Také v místě bydliště se M.F. projevoval obdobným způsobem jako ve škole a navíc se v jeho chování začala objevovat zvýšená agrese. Úmyslně ubližoval domácím zvířatům, házel bouchací kuličky sousedům do otevřených oken, nebo přešel plot a uprostřed cizí zahrady vykonal velkou potřebu. Chováním M.F. se zabýval orgán péče o dítě městského úřadu a M.F. docházel s matkou na pravidelné pohovory. Matka

s orgánem péče o dítě spolupracovala, k pohovorům se synem pravidelně docházela, ale nadále jeho jednání bagatelizovala a omlouvala.

Posledním impulsem, který vedl orgán péče o dítě a pedagogický sbor školy k tomu, aby matku přesvědčil o naléhavosti řešení chování syna, byl incident ve školní jídelně. Její syn zde fyzicky napadl žáka osmého ročníku, který mu vytkl předbíhání ostatních žáků při výdeji obědů. Fyzickým napadením způsobil M.F. tomuto žákovi poranění horního rtu, pohmoždění nosu a lehký otřes mozku. Matka pochopila vážnost situace a souhlasila s dvouměsíčním umístěním M.F. do diagnostického ústavu. Po návratu z diagnostického ústavu se M.F. opět zapojil do výuky ve své třídě, ale k výrazné změně v jeho chování nedošlo.

Hledat východisko ze situace, kdy si okolí uvědomuje složitost chování a vývojové poruchy chlapce je velmi těžké. Je otázkou, zda umístění M.F. do diagnostického ústavu bylo tím správným a jediným řešením. Pokud se však jedná o nezletilce jako v tomto případě, je zákon v podstatě nedokonalý a řešení neexistuje. Vím a uvědomuji si, že nelze takové děti zavřít za mříže a společnost je nemůže ze svého středu vyloučit. Ovšem pravdou je, že (po rozhovoru s pedagogy) M.F. narušuje výuku, terorizuje dalších 25 žáků ve třídě, vyučující se tedy zabývá pouze jedním žákem a samotný proces vyučování a výchovy je značně narušen. Na základě výše popsaného případu lze proto pouze zkonstatovat situaci a možná zhodnotit vývoj a formování osobnosti chlapce. V žádném případě zde však není nástin řešení, neboť to, dle mého názoru, v případě současné legislativy neexistuje.

Závěr

Kriminalita dětí je velký problém současnosti. Určitým způsobem se dotýká každého z nás a je to téma, kterému je nutné věnovat patřičnou pozornost. V posledních letech je kriminalita páchaná dětmi a na dětech velice mediálně sledovaná a širokou veřejností odsuzovaná. Prostudováním odborné literatury a na základě vlastních zkušeností s touto problematikou jsem chtěl nastínit a přiblížit důvody, které vedou k páchání dětské kriminality a kriminality na dětech. Zároveň vysvětlit základní pojmy a legislativní úpravu dané problematiky a popsat možnosti prevence a nápravy, aby k těmto činům nedocházelo.

K úplnému zamezení páchání obecné kriminality a kriminality mládeže nikdy nedojde, ale je velice důležité, aby si děti již od svého útlého věku osvojovaly základní lidské hodnoty, normy a vzorce chování a tím se bezproblémově začlenily do společnosti. To je hlavním úkol rodiny, která má v této části lidského života nezastupitelnou roli a od které je takové jednání očekávané. Rodina je zpravidla prvním sociálním prostředím a systémem, se kterým se dítě seznamuje. Je tedy velice důležitá její kvalita, schopnost rozvíjet potřeby a vrozené návyky dítěte a naopak tlumit negativní sklony. Pomoci rodině s tímto těžkým úkolem by měla také škola. Ta především u dětí zajišťuje vzdělání, ale vzhledem k tomu, že ve škole děti tráví velkou část svého dětského života, je nutné, aby v určité míře zastoupila ve výchově rodinu.

Důvody, které vedou děti a mládež ke kriminálnímu chování jsou různé. Především se však jedná o špatný rodičovský vzor, selhání výchovy v rodině, ekonomické a majetkové problémy dítěte i celé rodiny, nebo o pouhou zábavu a zkrácení volného času. K páchání trestné činnosti dochází převážně ve větších městech a průmyslových aglomeracích, kde se děti cítí být anonymní a nepostižitelní. A právě ve větších městech v poslední době vnikají různá nízkoprahová zařízení, streetworky a domy na půl cesty, které mají dětem a mládeži pomoci využít mimoškolní čas, vytvořit podmínky pro rozvoj a odtrhnout je od part.

Ve druhé části své práce jsem se věnoval kriminalitě páchané na dětech. Při psaní práce jsem si mnohokrát položil otázku, zda-li je pro budoucí vývoj dítěte horší, pokud se samo dopouští kriminálního jednání nebo pokud je obětí kriminálního násilí. Zcela jednoznačně a pravděpodobně, jako většina lidí se domnívám, že spáchání jakéhokoli násilí na dětech je to nejhorší, co se jim může stát, neboť jizvy na srdci a v mysli jim

zůstanou po celý zbytek života. Samotné páchaní kriminality má však také vážné dopady pro další vývoj dítěte. Vždyť pobyty v neformálních partách, v nápravných a diagnostických zařízeních nebo později ve věznicích u něho bezesporu zničí veškeré sny a představy, které o svém životě měl a málokdo se k nim později dokáže vrátit.

Zpracováním této práce jsem chtěl poukázat na problém, který se nejen v České republice, ale i v celém světě stále více vyskytuje. Nezájem a neochota všimnout si dětí, ubližování a násilí, to jsou věci, které se v poslední době v souvislosti s výchovou dětí velmi často vyskytují. Je třeba dětem stále více naslouchat, znát jejich názory, přání a problémy, se kterými jim my, dospělí, musíme pomoci a poradit, a tak je nasměrovat na správnou životní cestu. Možná pouze samotné přečtení mé práce, např. při přednáškách na základních a středních školách, přispěje k zamyšlení se nad tímto problémem a zároveň bude mít preventivní charakter.

Resumé

Bakalářská práce na téma „Kriminalita páchaná dětmi a na dětech“ je zaměřena na oblast v současné době velmi aktuální a širokou veřejností sledovanou. Jedná se o různé druhy protiprávního jednání dětí a mládeže a na násilí, které je na dětech a mládeži pácháno. Cílem bakalářské práce je vymezení základních pojmů, vztahujících se k této problematice, shrnutí teoretických poznatků o obou sociálně patologických jevech a možnosti jejich řešení.

Práce je rozdělena na dvě základní části. V první části je popsána kriminalita páchaná dětmi a mládeží. Jsou zde charakterizovány kriminogenní faktory této věkové kategorie, příčiny vedoucí k páchání protiprávního jednání, nejčastější druhy delikventního jednání a právní úprava řešící tuto problematiku. Pro názornost je zde uvedena kasuistika mladého delikventa, kterou jsem se zabýval v rámci mé práce.

Ve druhé části je popsána kriminalita páchaná na dětech. Je zde popsáno násilí páchané na dětech od prvopočátků naší civilizace, charakteristika ohrožených skupin z pohledu syndromu CAN a nejvýznamnější právní dokumenty zabývající se ochranou dítěte a jeho práv. Dále je zde věnována pozornost jednotlivým formám násilí a zneužívání dětí a následkům, které na nich tato jednání zanechají. Zdůrazněna jsou také preventivní opatření, která mají zcela, nebo alespoň zčásti zabránit tomu, aby se dětem podobné případy vůbec nestávaly.

Anotace

Brebera Aleš. Kriminalita páchaná dětmi a na dětech. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2009, 58 s.

Bakalářská práce se zabývá problémem kriminality páchané dětmi a na dětech. Charakterizuje tyto nebezpečné patologické jevy a nastiňuje možnosti řešení těchto problémů prostřednictvím rodin, škol a dalších zúčastněných subjektů.

Klíčová slova: rodina, kriminalita, výchova, prevence, děti, mládež, syndrom CAN.

Annotation

Brebera Aleš. Crime offended by children and on children. Bachelor work. University of Tomáš Baťa in Zlín, Faculty of Humanities, Institut of Interdisciplinary Studies Brno, 2009, 58 p.

Bachelor work is engaged in a problematic of a crime offended by children and on children. It characterized this dangerous pathological phenomena and sketches possible solutions of these problems throught the families, schools and other participating subjects.

Keywords: family, crime, nurture, precaution, children, teenagers, CAN syndrome.

Seznam použité literatury

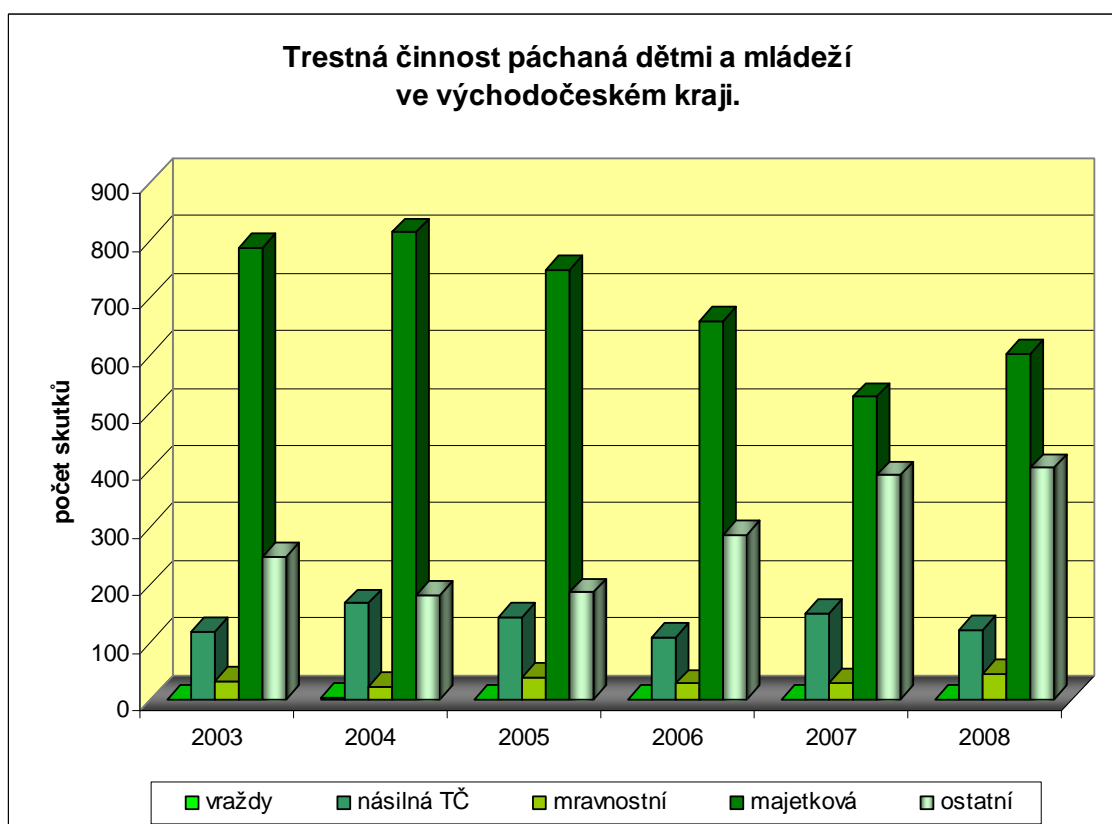
1. Zákon č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 141/1961 Sb., *Trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 218/2003 Sb., *O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů*.
4. ADAMSOVÁ, C., FAYOVÁ, J. *Už žádná tajemství*. 1. vyd. Praha: Themis, 1997, 92 s. ISBN 80-85821-31-1.
5. BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998, 120 s. ISBN 80-7169-629-3.
6. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995, 248 s. ISBN 80-7169-192-5.
7. DUŠKOVÁ, Z. a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004, 103 s.
8. ELLIOTTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 173 s. ISBN 80-7178-034-0.
9. GJURIČOVÁ, Š. a kol. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, 104 s. ISBN 80-7021-416-3.
10. HAVRDOVÁ, E. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže*. 1. vyd. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, 185 s. ISBN 978-80-239-9950-1.
11. CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 208 s. ISBN 80-7178-739-6.
12. CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR – odbor personální práce a vzdělávání, 1998, 120 s.
13. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
14. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
15. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
16. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
17. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
18. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994, 101 s. ISBN 80-7178-006-5.
19. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 128 s. ISBN 80-247-0332-7.

20. NOVOTNÝ, O. a kol. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 393 s. ISBN 80-86432-08-4.
21. ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003, 156 s. ISBN 80-86131-44-0.
22. VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Násilí v rodině - Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 64 s. ISBN 80-7184-008-4.
23. VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, 136 s. ISBN 80-247-1138-9.
24. VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: Definice-popis-následky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004, 116 s. ISBN 80-247-0814-0.
25. VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, 106 s. ISBN 80-239-6471-2.
26. VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 120 s. ISBN 80-7178-286-6.
27. WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, 264 s. ISBN 80-247-0929-5.
28. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova, Aleš Čeněk, 2002, 147 s. ISBN 80-86473-08-2.
29. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie díl. I. – obecná část*. 3. vyd. Praha: PAČR, 2004, 83 s. ISBN 80-85981-87-4.
30. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie díl. II. – zvláštní část*. 3. vydání, Praha: PAČR, 1999, 170 s. ISBN 80-7251-003-7.
31. <http://www.ucitelskenoviny.cz>
32. <http://zpravy.idnes.cz>
33. <http://www.icm.cz>
34. <http://www.detskaprava.cz>
35. <http://www.mvcr.cz>
36. <http://www.policie.cz>
37. <http://en.wikipedia.org>

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Trestná činnost páchaná dětmi a mládeží ve východočeském kraji – graf a tabulka.
- Příloha č. 2 Trestná činnost páchaná dětmi a mládeží ve východočeském kraji – koláčové grafy dle roků a druhů kriminality.
- Příloha č. 3 Trestná činnost spáchaná dětmi a mládeží ve východočeském kraji v jednotlivých letech dle věkových kategorií – graf a tabulka.
- Příloha č. 4 Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži ve východočeském kraji – graf a tabulka.
- Příloha č. 5 Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži ve východočeském kraji – koláčové grafy dle roků a druhů kriminality.
- Příloha č. 6 Trestná činnost spáchaná na dětech a mládeži ve východočeském kraji v jednotlivých letech dle věkových kategorií – graf a tabulka.
- Příloha č. 7 Kam se obrátit? – informační materiál Ministerstva vnitra ČR.
- Příloha č. 8 Preventivní informační materiál – Adra pomáhá.
- Příloha č. 9 Preventivní informační materiál – Krizové centrum Chrudim.

Příloha č. 1

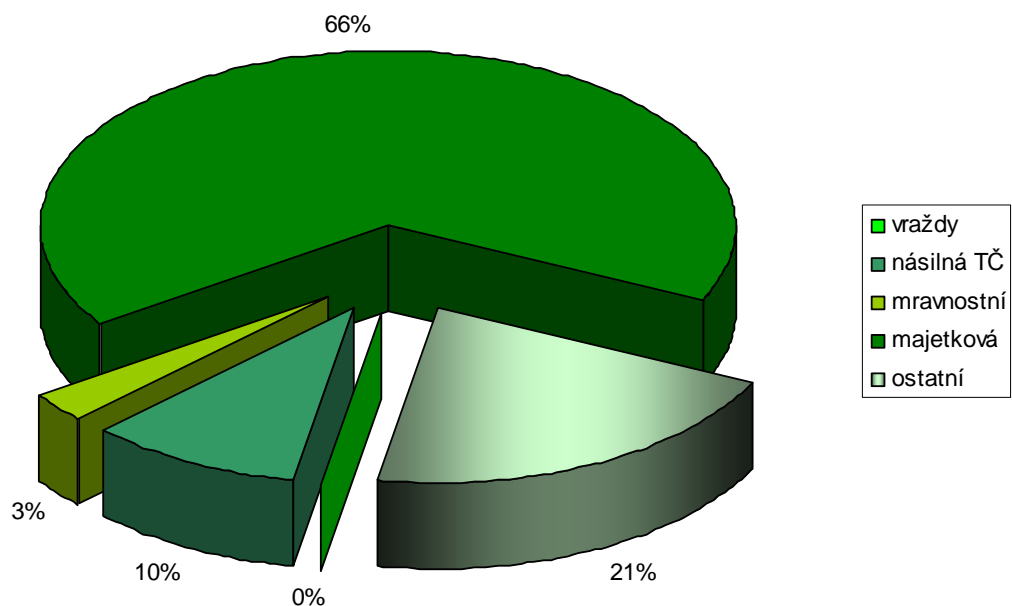

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
vraždy	0	3	2	1	0	2
násilná TČ	119	168	144	110	151	123
mravnostní	33	22	40	28	29	46
majetková	787	815	750	661	528	602
ostatní	249	182	187	288	391	404

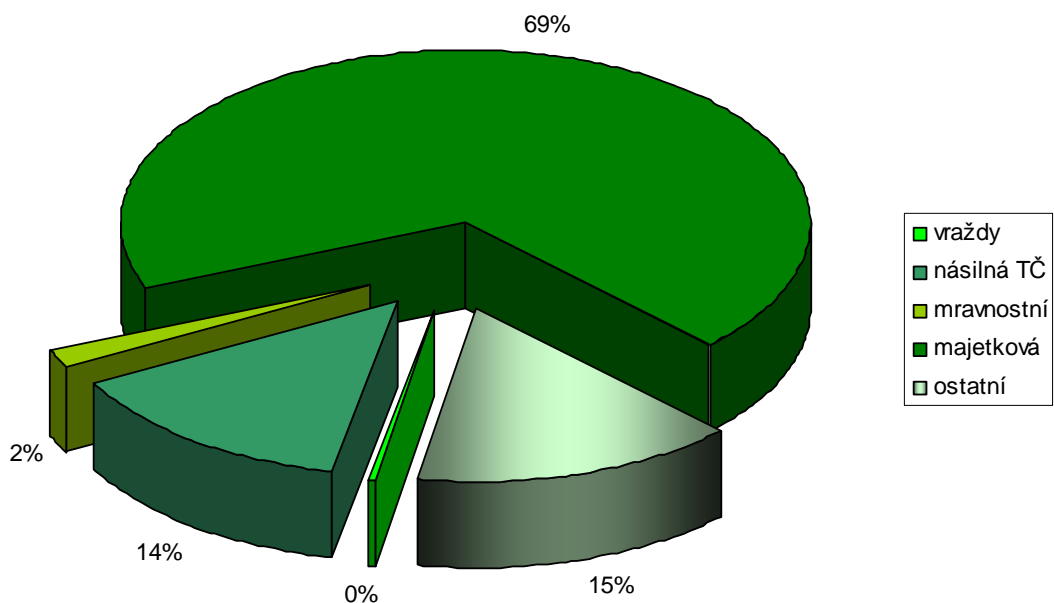
Tabulka 1 - Trestná činnost páchaná dětmi a mládeží ve východočeském kraji.

Příloha č. 2

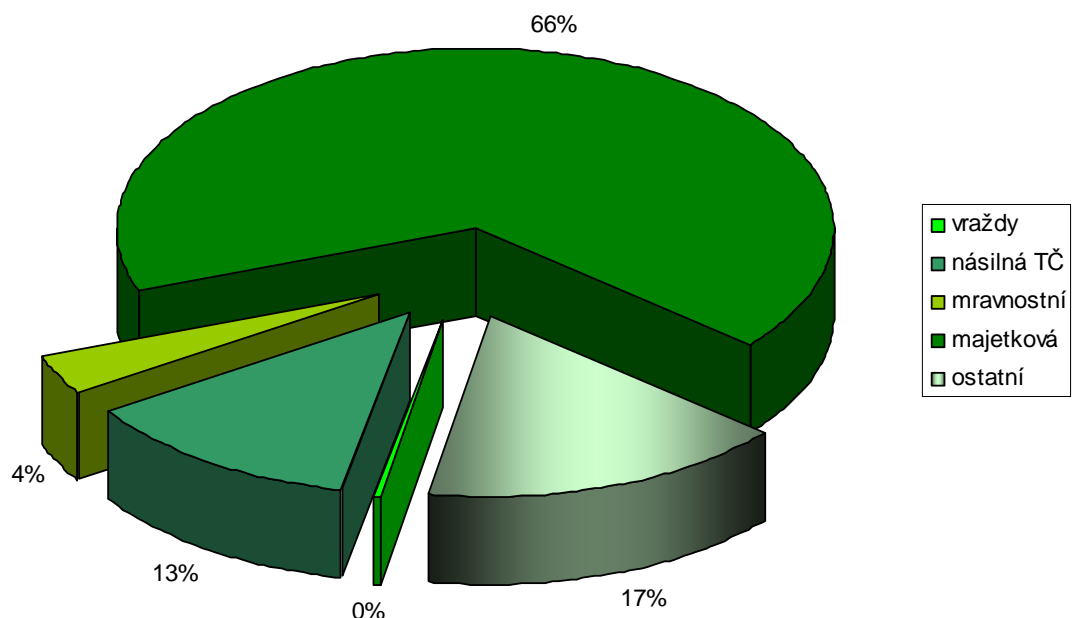
Trestná činnost dětí a mládeže 1-17 let ve východočeském kraji
v roce 2003.

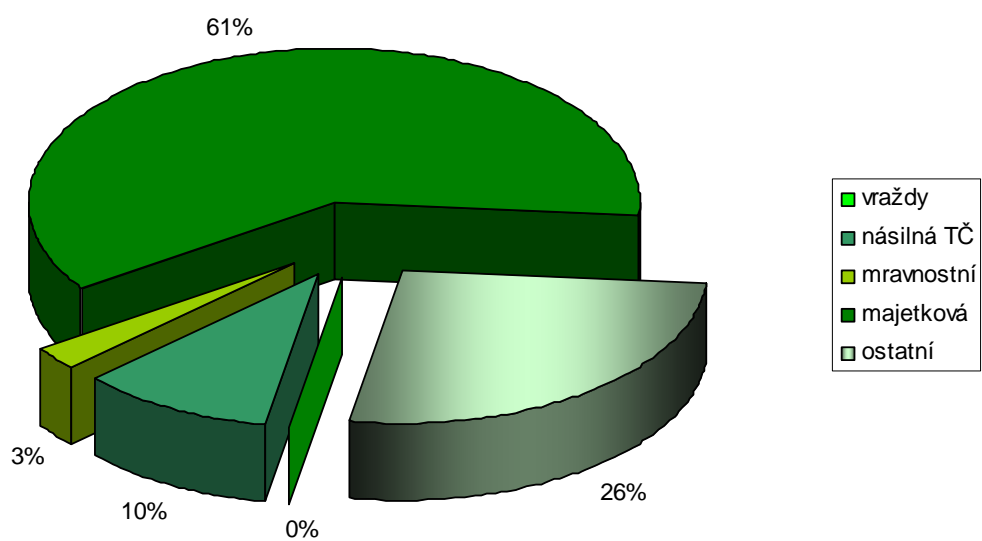
Trestná činnost dětí a mládeže 1-17 let ve východočeském kraji
v roce 2004.

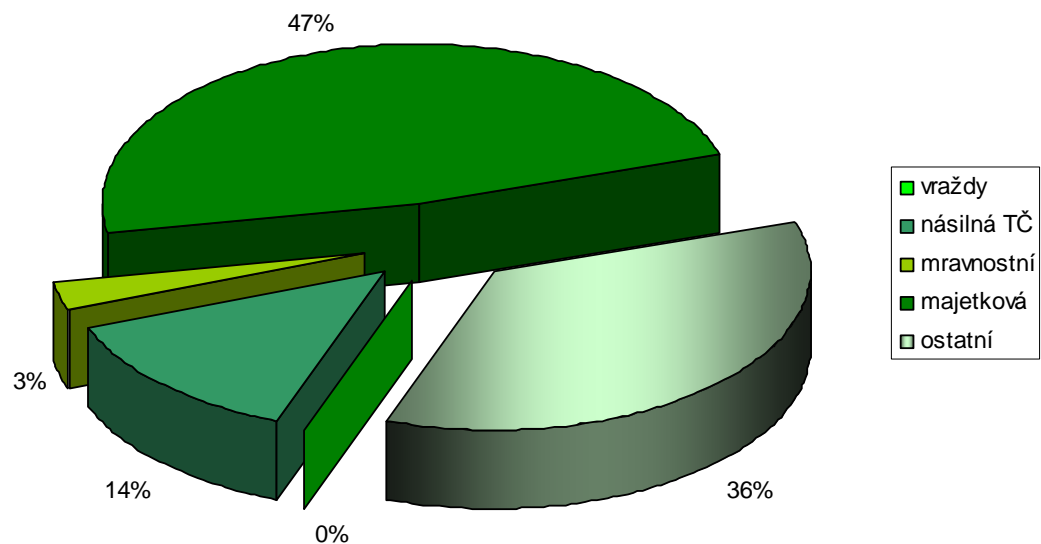
**Trestná činnost dětí a mládeže 1-17 let ve východočeském kraji
v roce 2005.**

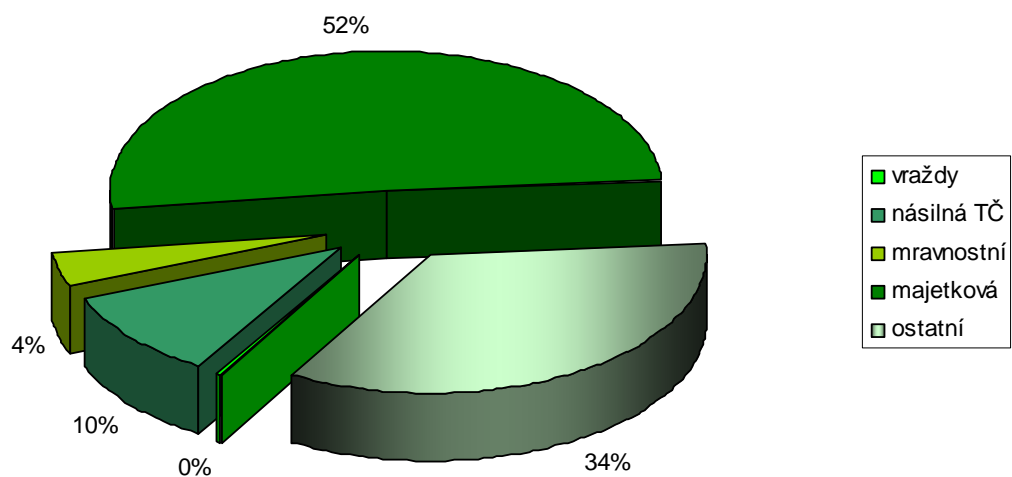
**Trestná činnost dětí a mládeže 1-17 let ve východočeském kraji
v roce 2006.**

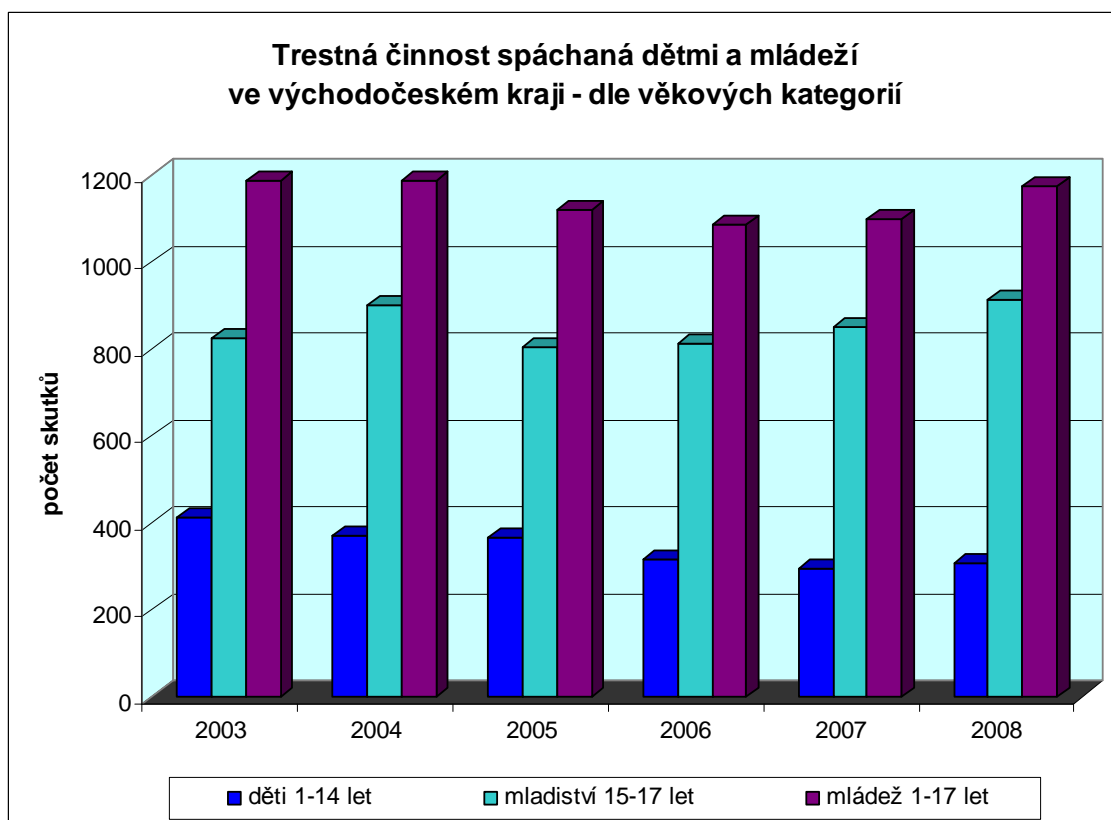
**Trestná činnost dětí a mládeže 1-17 let ve východočeském kraji
v roce 2007.**

**Trestná činnost dětí a mládeže 1-17 let ve východočeském kraji
v roce 2008.**

Příloha č. 3

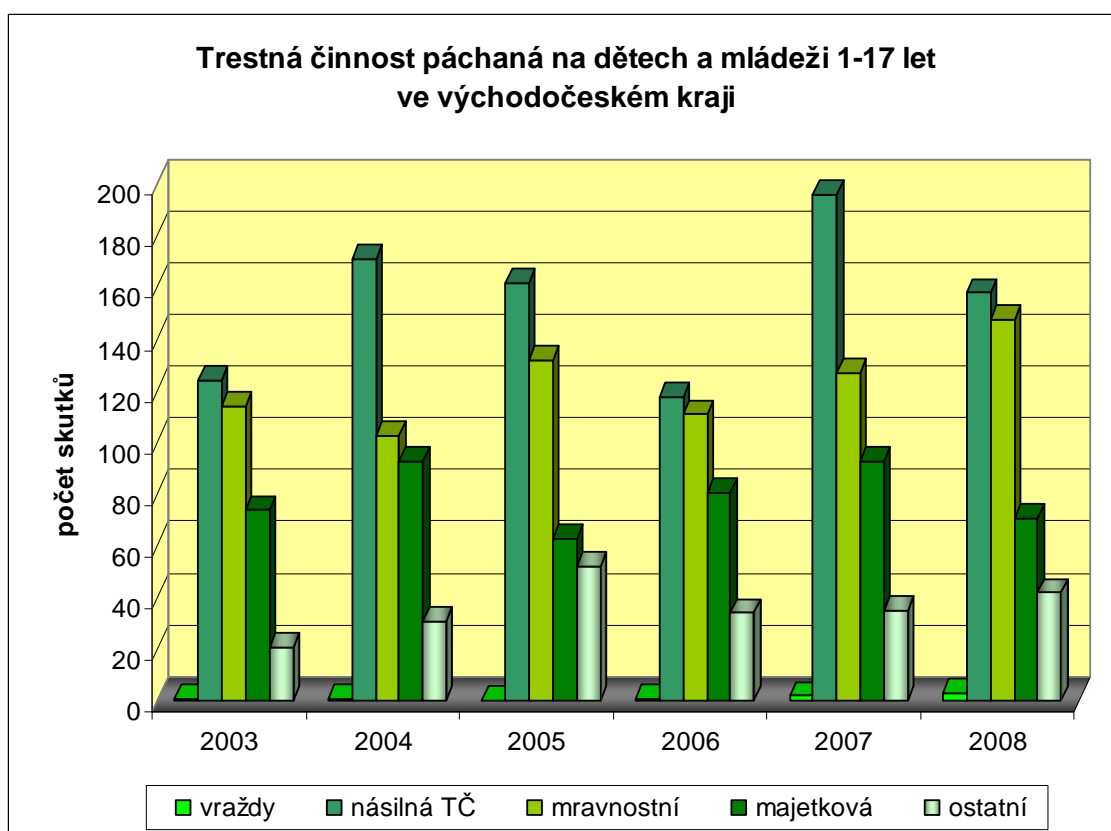

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
děti 1-14 let	414	369	366	316	293	306
mladiství 15-17 let	826	902	806	812	852	912
mládež 1-17 let	1188	1187	1121	1087	1099	1175

Tabulka 2 - Trestná činnost páchaná dětmi a mládeží ve východočeském kraji – dle věkových kategorií.

Příloha č. 4

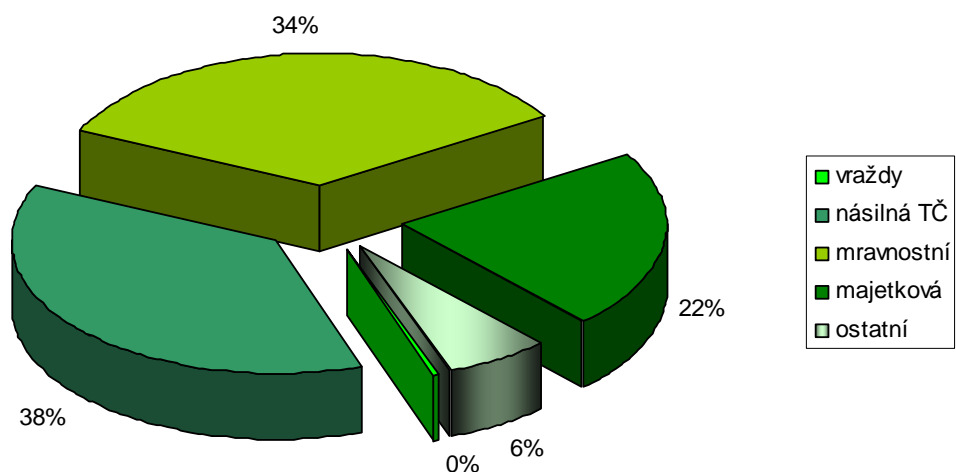

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
vraždy	1	1	0	1	2	3
násilná TČ	124	171	162	118	196	158
mravnostní	114	103	132	111	127	148
majetková	74	93	63	81	93	71
ostatní	21	31	52	34	35	42

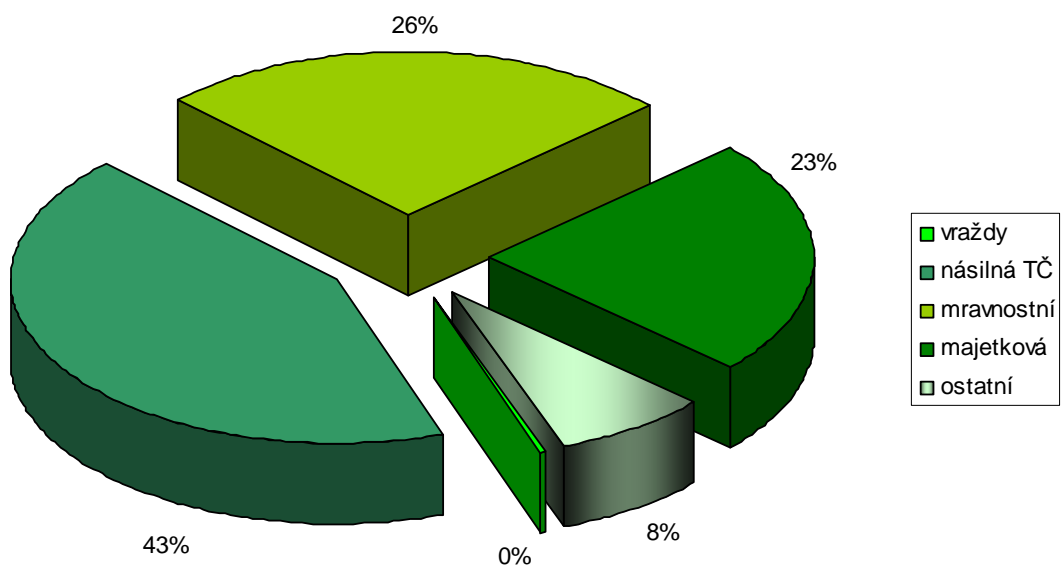
Tabulka 3 - Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži 1 – 17 let ve východočeském kraji.

Příloha č. 5

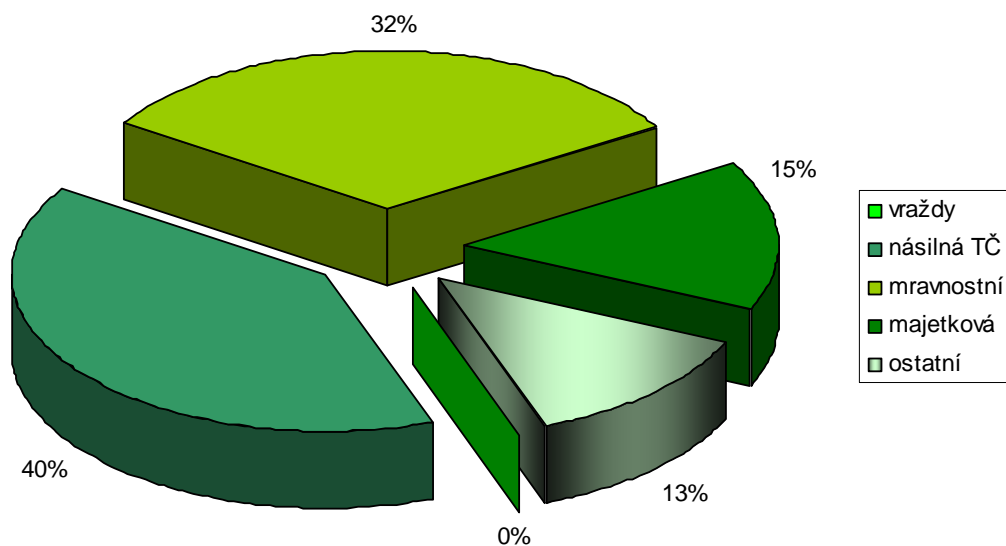
**Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži
ve východočeském kraji v roce 2003.**

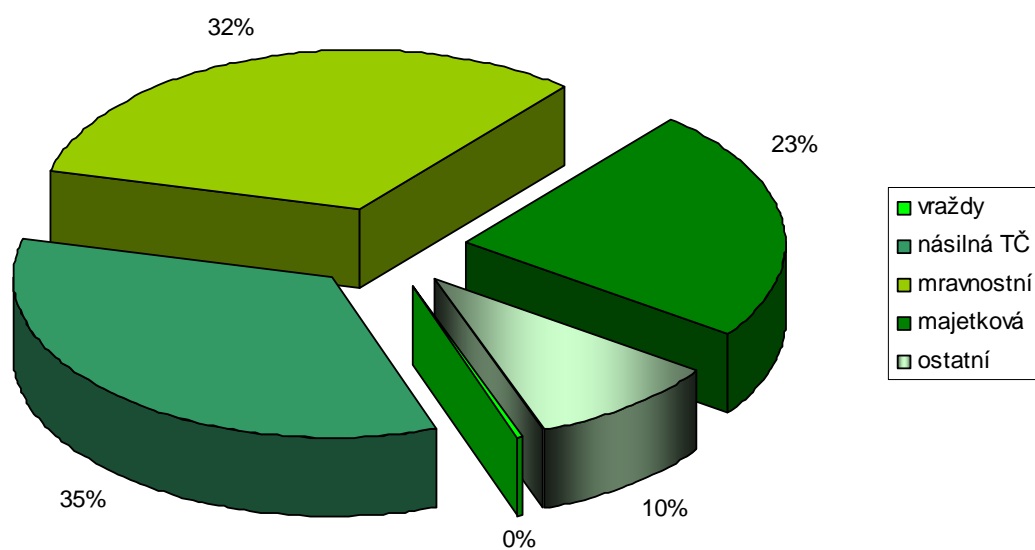
**Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži
ve východočeském kraji v roce 2004.**

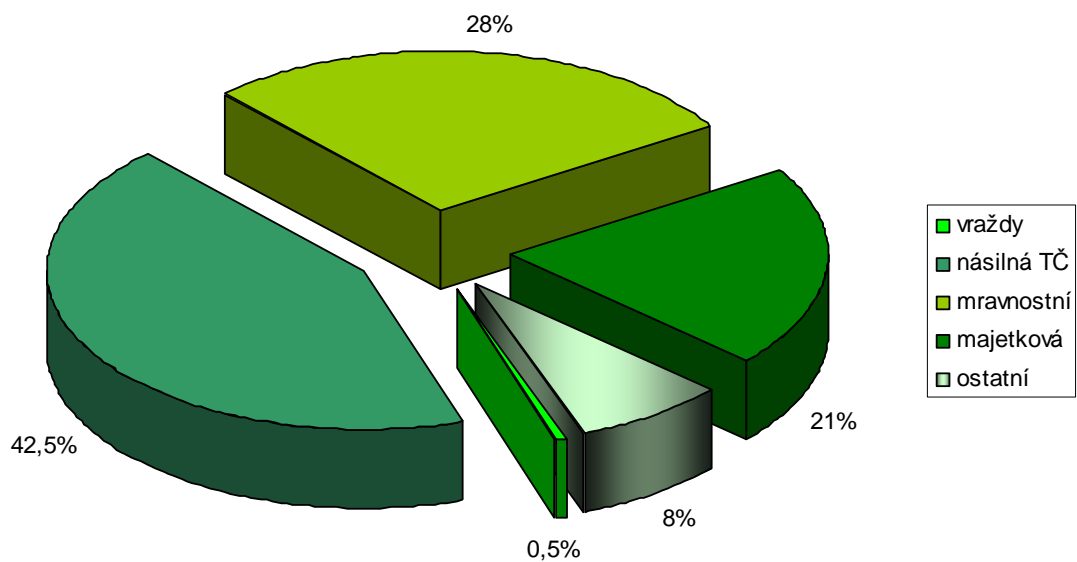
**Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži
ve východočeském kraji v roce 2005.**

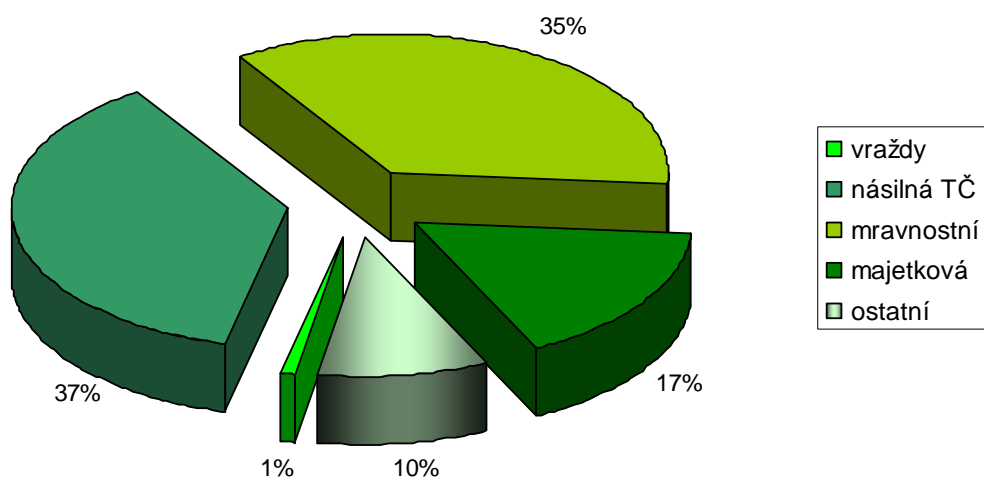
**Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži
ve východočeském kraji v roce 2006.**

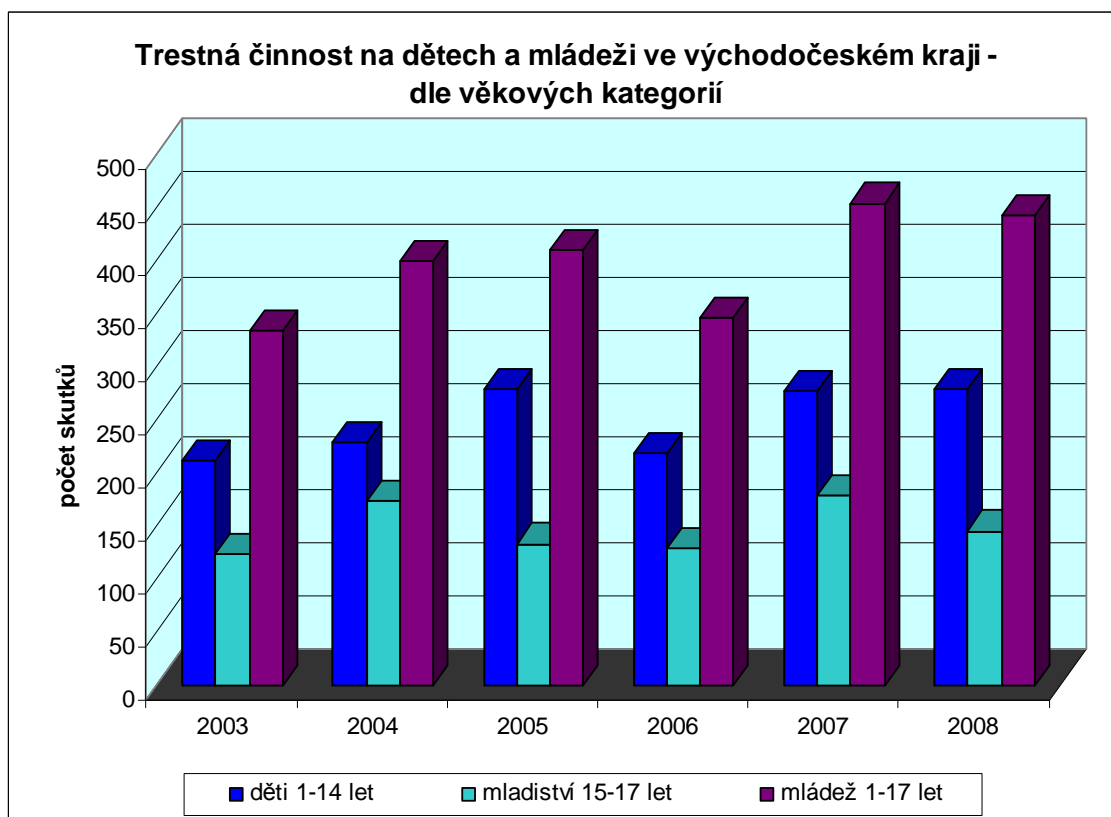
**Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži
ve východočeském kraji v roce 2007.**

**Trestná činnost páchaná na dětech a mládeži
ve východočeském kraji v roce 2008.**

Příloha č. 6

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
děti 1-14 let	211	228	278	218	276	278
mladiství 15-17 let	124	173	133	129	179	145
mládež 1-17 let	334	399	409	345	453	442

Tabulka 4 - Trestná činnost na dětech a mládeži ve východočeském kraji – dle věkových kategorií.

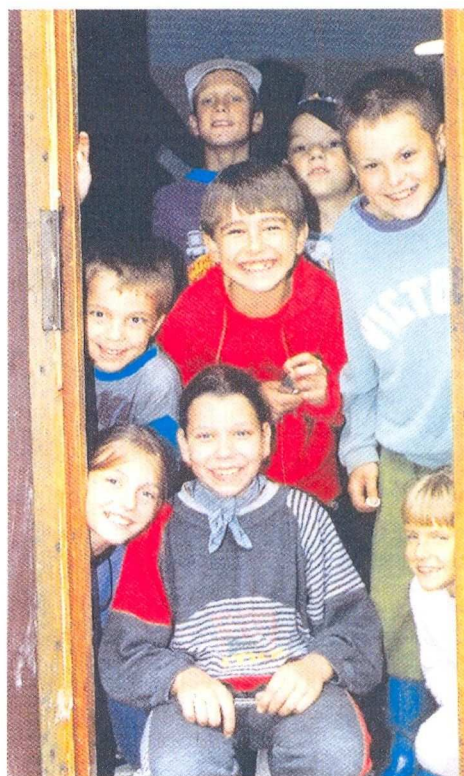
KAM SE OBRÁTIT?

Policie ČR **158**

Linka
bezpečí **0800 155555**

Tísňové volání
z mobilního telefonu **112**

Důležité informace
najdete na internetové
adrese
Ministerstva vnitra ČR
www.mvcr.cz

Vydala Nadace Naše dítě ve spolupráci s odborem tisku a public relations Ministerstva vnitra v nakladatelství Themis Tiskárny Ministerstva vnitra, p. o.

Napsala: Monika Lainová

Jazyková úprava: Vladimíra Křížanová, grafická úprava: Petr Bednář

Foto: Jiří Novák, Václav Šebek

Tisk: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, 149 01 Praha 4

© 2001 Nadace Naše dítě, Ústavní 91/95, 181 21 Praha 8

www.nasedite.cz

nadace@nasedite.cz

NEPRODEJNÉ

Díky ČESKÉMU TELECOMU, a. s., mohou volat děti z celé České republiky na Linku bezpečí zdarma.

Příloha č. 8

.. : Stali jste se Vy nebo někdo z Vašich blízkých obětí konfliktu, násilí či trestného činu a potřebujete se s touto skutečností po všech stránkách vyrovnat?

.. : Živoříte v bludném kruhu napětí, obviňování, úzkosti či strachu?

.. : Přihodila se Vám nebo Vaším blízkým tragická dopravní nehoda?

.. : Nemůžete se vyrovnat se ztrátou blízké osoby?

.. : Potkala Vás nějaká živelná pohroma či neštěstí?

.. : Nevíte jak jednat s policií, soudy apod.?

.. : Cítíte se být na všechno sami?

Projekt podporuje:
Město Hradec Králové
Královéhradecký kraj
MPSV

Pomáhá:
— obětem násilí a trestných činů
— osobám v nepříznivé životní situaci

Pyramida pomoci a rozvoje

Jsme tu pro vás:

Po	14 – 18	hod.
Út	9 – 12	hod.
St	14 – 18	hod.
Čt	9 – 12	hod.

Po dohodě možno i v jiný čas.
Lépe se předem telefonicky objednat.

Telefony:
495 262 214
606 824 104

www.adra.cz

Pyramida pomoci a rozvoje je součástí občanského sdružení ADRA. ADRA je mezinárodní humanitární organizace, která má pobočky ve více než 120 státech světa. Hradecká pobočka je součástí ADRA CZECH REPUBLIC.

poslání

pyramidy pomoci a rozvoje

- .. Pomáhá lidem, aby si dokázali pomoci sami
- .. Rozvíjí osobnost člověka i jeho mezilidské vztahy
- .. Nabízí komplexní pomoc člověku
- .. Poskytuje pomoc všem bez rozdílu rasy, pohlaví, vyznání a politické příslušnosti

nabízíme

fyzickou pomoc

- .. spoluúčast při jednáních s úřady, policií či soudy
- .. doprovázení při strachu z osamělého pohybu po ulici
- .. pomoc při vyplňování formulářů a sepsování žádostí
- .. zprostředkování kontaktu na právníka, nouzové ubytování nebo jiné pomáhající organizace
- .. poskytnutí základních informací o vašich právech

nabízíme

psychickou podporu

- .. první pomoc v krizi
- .. osobní rozhovor v klidném a bezpečném prostředí
- .. možnost otevřeně mluvit o vašich starostech a pocitech
- .. podporu při vyrovnávání se s prožitým traumatem a životním stresem
- .. zprostředkování kontaktu na psychologa či psychiatra
- .. systematickou terapii
- .. párovou terapii

POSKYTOVÁNÍ SYSTEMICKÉ TERAPIE

Pyramida pomoci a rozvoje je členem ČAP (Česká asociace psychoterapeutů) a poskytuje klientům systematickou terapii.

Terapie je takové využití vztahu mezi terapeutem a klientem, při němž může dojít ke změně klientova prožívání, chování a náhledu na vlastní život tak, že mu to umožní osobní růst a zrání.

nabízíme

sociální zázevnú

- .. Pyramida pomoci a rozvoje je součástí Koalice organizací proti domácímu násilí KOORDONA.

nabízíme

duchovní poslévnú

- .. klidné, bezpečné a přátelské prostředí
- .. účast na terapeutické skupině
- .. účast na neformálních skupinách
- .. volnočasové aktivity
- .. relaxačně-terapeutické víkendy
- .. společné hledání smyslu toho, co se stalo a děje v životě
- .. pomoc vyrovnat se s pocity viny či strachu
- .. posílení při opětovném hledání důvěry v sebe, okolí, lidí, dobro, spravedlnost...
- .. osvobození od minulosti
- .. cesty odpuštění

Systemický přístup

umožňuje nový pohled na mnohé „tradiční“ techniky a postupy. Je založen na spolupráci s klienty a umožňuje zaměřit se v terapii více na přítomné možnosti než analýzu životní historie, na řešení problémů než hledání jejich příčin a na klientovy silné stránky než jeho selhání či neúspěchy.

**Veškeré služby
jsou pro Vás
ZDARMA.**

Odpovězte si popravdě na následující otázky.

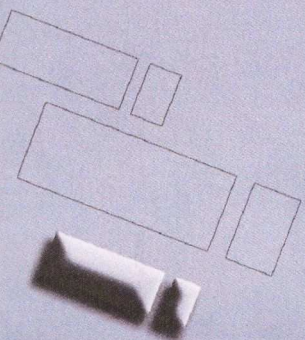

- Nemáte kontrolu nad situací?
Je toho na Vás tolik, že to neunesete?
Máte ve všem chaos, nevzdáte se v problému?
Svíť kolem Vás se Vám zdá neskuzečný?
Přiděle (1 „bezduchdně“)?
Chtíte se v ohrožení, máte strach?
Máte často vztek?
Chtíte zvýšenou úzkost?
Jste stále nadměrný (D)?
Máte pocit zranitelnosti?
Špatně spíte - jíte?
Nevíte, po si v životě počít (nevím, kudy, kam)?
Máte depresi?
Nejste schopni činu akce?
Chtíte se zahnout (D) do koutů?
Nechcete už žít?
Svít se Vám něco zleho a nevíte, co s tím?
Děje se Vám něco zleho a nevíte, co s tím?
Poznáváte-li se ve více větech nebo pocitujete-li v jedné oblasti velký či dlouhodobý tlak, je potřeba s tím něco udělat.

Křize může nastat v momentě, kdy si začneme uvědomovat, že něco není zcela v pořádku, a současně prožíváme neschopnost udělat nějaký konstruktivní krok.

Krizové centrum v Chrudimí poskytuje následující služby:

- krizová intervence je specifický druh pomoci člověku v krizové situaci,
- krizové užko je dočasný ozvl (3 dny) k překlenutí krizové situace dospívajícího nebo ženu/muže s dítětem ohrožené krizí,
- **krizová linka funguje ve všední den od 8 - 17 hodin na tel.: 469 623 899. Krizová linka slouží všem, kteří si potřebují pohovořit o svých problémech a získat kontakty na odborníky. Jsme připraveni Vám nastouchat,**
- mailová poradna: kc@pestalozzi.cz - na této adrese Vám psycholog, sociální pracovníce, speciální pedagog a terapeut zodpoví Vaše otázky,
- zprostředkováváme vzájemný kontakt např. mezi rozvedenými manžely,
- třazený svyk rodiče s dítětem (situace kolem rozvodu),
- psychologická poradna - tel.: 469 623 898,
- logopedická poradna - tel.: 469 623 898,
- individuální a skupinová terapie,
- poskytujeme zázemí pro svépomocné skupiny,
- pořádáme kurzy, přednášky a besedy,
- k dispozici knihovna s odbornou literaturou i k vypůjčení,
- spolupracujeme a reagujeme na požadky různých institucí,
- zprostředkováváme kontakty na jiné odborné pracoviště o další info.

Jsme tu pro děti, dospělé i seniory.

Chrudim

KRIZOVÉ
centrum

Štěpánkova 108 (u náměstí za poštou)
537 01 Chrudim

tel.: 469 623 898
e-mail: kc@pestalozzi.cz

Krise

Je situace, která vzniká distinktem střetu s překážkou, jež nejsem schopni vlastními silami, za pomoci nám blízkých lidí, v přijatelném čase o nám běžným způsobem zvládnout. Krizi můžeme chápat jako nebezpečí, ale i příležitost ke změně. Je důležité říci, že zdravotní krize je vždy subjektivně hodnoceno a nemusí být důhytní ohroženo stejně závažně.

Ke krizi může vést

- ztráta zdraví či blízkého člověka,
- obava z neúspěchu,
- nerozhodnost v něčem pokračovat,
- rozvod,
- střetování,
- rozhodování o něčem,
- lésko,
- nemoci,
- řada přírodních jevů, která na nás v průběhu života čekají,
- hromadné neštěstí a katastrofy,
- autohavárie,
- vzdahové problémy,
- úzkost, smutky, závislosti,
- myšlenky na sebevraždu,
- nadozrnské otázky,
- přílišné nároky okolí,
- psychické a tělesné týrání nebo zneužívání,
- a mnoho dalších situací.

Tabulka životních událostí od autorů Holmesa a Raheho (Krizové intervence, autoři Daniela Vodáčková a kol.)

Úmrtí partnera, partnerky	100
Rozvod	73
Rozvod manželství	65
Uvěznění	63
Úmrtí blízkého člena rodiny	63
Úraz nebo vážné onemocnění	53
Sňatek	50
Ztráta zaměstnání	47
Usmíření a přebudování manželství	45
Odstup do důchodu	45
Změna zdravotního stavu člena rodiny	44
Těhotenství	40
Sexuální obtíže	39
Přírůstek nového člena do rodiny	39
Změna zaměstnání	39
Změna finančního stavu	38
Úmrtí blízkého přítele	37
Přestěhování na jinou adresu	36
Závažné neshody s partnerem	35
Půjčka větší než jeden průměrný roční plat	31
Společnost půjčky	30
Změna odpovědnosti v zaměstnání	29
Sm nebo dcera opouští domov	29
Konflikty s tchánem, tchýní, zetěm, snachou	29
Mimořádný osobní čin nebo výkon	28

Manžel, manželka nastupuje či končí zaměstnání	26
Vstup do školy nebo její ukončení	26
Změna životních podmínek	25
Změna životních zvyklostí	24
Problémy a konflikty se šéfem	23
Změna pracovní doby nebo pracovních podmínek	20
Změna bydliště	20
Změna školy	20
Změna rekreačních aktivit	19
Změna cílůve nebo politické strany	19
Změna sociálních aktivit	18
Půjčka menší než průměrný roční plat	17
Změna společných zvyklostí a režimu	16
Změny v širší rodině (úmrtí, sňatky)	15
Změny stravovacích zvyklostí	15
Vánoce	12
Přestupek (např. dopravní a jeho projednávání)	11

Po součtu bodů za poslední rok získáte určitou hodnotu, sumu 250 bodů označují autoři za hraniční hodnotu, která nás může orientačně informovat o tom, že se jedná o takovou míru závažnosti, při níž se organismus člověka ocitá na pomezí vlastních rezerv.